

ORSZÁGÉPÍTŐ

ÉPÍTÉSZET • KÖRNYEZET • TÁRSADALOM

A KÓS KÁROLY EGYESÜLÉS FOLYÓIRATA • 20. ÉVFOLYAM • TÉLI SZÁM • ÁRA 650 Ft

FOLYTATNI A TEREMTÉST

IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM

2009. június 20. – szeptember 13.

**A 20 ÉVES KÓS KÁROLY EGYESÜLÉS
JUBILEUMI KIÁLLÍTÁSÁNAK KATALÓGUSA**

2009•4

ORSZÁGÉPÍTŐ

HUSZADIK ÉVFOLYAM NEGYEDIK SZÁM

Medgyaszay István: Rárósmulyad, Körfy-mauzózeum és kápolna • Kós Károly: Budapesti Állatkert, bölényház
Rudolf Steiner: Dornach, az első Goetheanum

- 2 Gerle János: BEVEZETŐ
- 3 Makovecz Imre: KÖSZÖNTŐ BESZÉD
- 3 Jankovics Marcell: MEGNYITÓ
- 4 A KIÁLLÍTOTT MŰVEK JEGYZÉKE
- 8 Edwin Heathcote: A MAGYARORSZÁGI SZERVES ÉPÍTÉSZET
- 10 Karl Dieter Bodack: HIHETETLEN SOKSZÍNŰSÉG
- 12 Paolo Portoghesi levele
a Kós Károly Egyesülés konferenciájának résztvevőire
- 14 **TABLÓK**

A címlapon Makovecz Imre sárospataki művelődési házának részlete;
Sáros László felvétele

2010-ben is várjuk támogatóink személyi jövedelemadójának egy százalékát.
adószámunk: **19193580-2-41**

ÖRÖKÖS TAGOK: KÁLMÁN ISTVÁN • KAMPIS MIKLÓS • MAKOVECZ IMRE • **CÉGEK:** AXIS Építésziroda Kft. • BAU-SYSTEM Építőipari Szolgáltató Kereskedelmi Kft. • BEÖTHY&KISS Építésztervező és Geodéta Mérnökiroda Kft. • BODONYI Építész Kft. • CSÍKY és Társa Beruházásszervező Kkt. • DÉVÉNYI és Társa Építész Kft. • HADAS Múterem Kft. • KOMÁRY ÉPÍTŐ Kft. • KÖR Építész STÚDIÓ Kft. • KÖSZEGHY ÉPÍTÉSZET Kereskedelmi és Szolgáltató Bt. • KVADRUM Építész Iroda Kft. • MAKONA Építésziroda Kft. • MEDITERRÁN KERÁMIA Kft. • MÉRMŰ Építészeti és Környezetvédelmi Szövetkezet Kft. • OPEION Bt. • PAGONY Táj- és Kertépítész Kft. • PARALEL Építésziroda Kft. • SÁROS és TÁRSA Építésziroda Bt. • TÁJRAJZ Bt. • TÓNUS Építész és Mérnöki Tervező Kft. • TRISKELL Épülettervező Ipari Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. • UNITEF-83 Műszaki Tervező és Fejlesztő Zrt. • VÁNDORÉPÍTÉS KFT. • **EGYÉNI TAGOK:** BALOGH LEVENTE • BOGOS ERNŐ • CSÉMY OLIVÉR • EKLER KÁROLY • ESZENYI ÁKOS (Felvidéki Építész Műhely Kft.) • ESZTÁNY GYÖZŐ • FARKAS MIKLÓS (Pallér 2. Kft.) • FRISCH MIHÁLY • GERLE JÁNOS • HAYDE TIBOR (NRZST Kft.) • LITKEI TAMÁS GYÖRGY (PM Design Kft.) • LITOMERICZKY NÁNDOR • MÜLLER CSABA • PAPP VILMOS
TÁMOGATÓK: Bonex Építőipari Kft. • Compart Stúdió Kft. • Arker's Stúdió Kft. • Farkas Építésziroda • Felületkémia Kft. • Forma Rt.

ORSZÁGÉPÍTŐ • a Kós Károly Egyesülés folyóirata • Megjelenik negyedévenként • Kiadja az Egyesülés nevében a **Kós Károly Alapítvány**; postacím: 1034 Bp., Kecse utca 25. Bankszámlaszám: 10402166-21629530-00000000 • Felelős kiadó: **Zsigmond László** • Felelős szerkesztő: **Gerle János** • Lapterv és tipográfia: **Makovecz Benjamin**; e-mail: makoveczb@mail.datanet.hu • Nyomás: **Julianus Kft.**, Budapest. • **ISSN 0866-0069** • A lap előfizethető átutalással, vagy az Alapítványtól igényelt csekken, illetve személyesen • Szerkesztőségi ügyintézés, szervezés, előfizetés: **Artbureau Kft.** 1065 Bp., Nagymező u. 4. I/132. telefon/fax: 322-0677; e-mail: haabk@freestart.hu • Egy szám ára: 650 Ft. Előfizetési díj a 2009. évre 2500 Ft. Külföldi előfizetőinknek a postaköltséget is felszámítjuk. • **MEGVÁSÁROLHATÓ:** Budapest Galéria, 1056 Bp., Szabadsajtó út 52. • **Éghajlat Könyves Kávézó** (1117 Bp., Karinthy Frigyes út 13.) • **Fehérlófia Könyvesbolt** (1086 Bp., József krt. 44.) • **FOK-TA BT. Budapesti Teleki Téka** (1088 Bp., Baross u. 1.) • **Gondolat Könyvesház** (1053 Bp., Károlyi Mihály utca 16.) • **Heltai Gáspár Könyvesbolt** (1054 Bp., Andrássy út 45.) • **Írók Boltja, Parnasszus Kiadó Kft.** (1061 Bp., Andrássy út 45.) • **Kós Károly Alapítvány/Artbureau Kft.** (1065 Bp., Nagymező utca 4.) • **Líra Könyv Zrt., Szakkönyvtáruháza** (1065 Bp., Nagymező u. 43.) • **Lyra Könyvesház Kft.** (2600 Vác, Piac u. 1.) • **Magyar Építőművészek Szövetsége** (1088 Bp., Ötpacsirta utca 2.) • **Püski Kiadó Kft.** (1013 Bp., Krisztina krt. 26.) • **Rádai Könyvesház** (1092 Bp., Ráday utca 27.) • **SZKITIA Nagykereskedés** (1062 Bp., Szondy u. 60.) • **Vince Kiadó, Múcsarnok** (1146 Bp., Dózsa György út 37.) • Honlap: www.orszagepito.hu

Az Országépítő jelen száma a Kós Károly Egyesülés jubileumi kiállításának (Budapest, Iparművészeti Múzeum, 2009. június 20. – szeptember 13.) összefoglaló katalógusa, amely az idei második és harmadik szám információival együtt közel teljeskörű képet ad a kiállításon bemutatott művekről. Pontosabban: teljes képet ad az építészeti alkotásokként kiemelt művekről, de technikai okoknál fogva csak jelezni tudja a további kiállítási egységek tematikáját, mert ezek a tablók nem alkalmasak a kicsinyítésre. A kiállítás e tematikus részlegei a következők:

Visegrádi táborok

Építészhallgatók folyamatosan alakuló csoportjai Makovecz Imre irányításával 1981-től húsz éven át dolgoztak a visegrádi hegy oldalában, nyári önkéntes építőtáborokban, megépítve egy-egy belső pályázat eredményeképpen közösen kiválasztott tervet. A rendszeres táborlátogatók közül kerültek ki a MAKONA külső munkatársai, aztán tagjai, végül a Kós Károly Egyesüléshez kötődő irodák több alapítója.

Faluházak

A 70-es évek központosító településpolitikája végveszélybe sodorta a kistelepüléseket. A Népművelési Intézet által összefogott, önszervező közösségfejlesztő mozgalom erősítette a helyi ellenállást, a megmaradásért folyó küzdelmet. Ennek során a faluház-építő közösségek több tucatnyi faluházat építettek fel a MAKONA építészeinek tervei szerint.

Beépítési tervek

A 80-as évektől napjainkig több magyarországi és határon túli település magjának revitalizációs terveit, illetve új beépítések és hozzájuk tartozó épületek terveit készítették el a MAKONA, 1989-től a Kós Károly Egyesülés építészei. Ezek többnyire csak töredékesen valósultak meg, sok helyen azonban példát adtak korszerű és hagyományos lakástípusok ötvöztetésére, a történeti folytonosság megjelenítésére, emberléptékű környezetalakításra.

Vándoriskola

A járnai Asmussen iroda és a MAKONA magyarországi, 1987-es nemzetközi építész vándorkonferenciáján született elhatározás fiatal építészek céh jellegű vándoroltatására a szerves építészet mestereinek irodái között. Ennek nemzetközi formája egyoldalúan alakult, csak Magyarországra érkeztek külföldi fiatalok. A Kós Károly Egyesülés megalakulásakor megalapította a hazai Vándoriskolát, a pályázaton felvett diplomás építészek hároméves vándoroltatását az Egyesülés cégei között. Már hatvannál több építész rendelkezik az iskola diplomájával.

Főépítészet

A rendszerváltás tette lehetővé és kényszerítően szükségessé, hogy a települések környezetalakítását helyismerettel, helyi kapcsolatokkal rendelkező, a folyamatok összességét áttekinteni képes szakemberek lássák el. A Kós Károly Egyesülés építészei küldetésnek tekintik ezt a rendszeres helyi jelenlétet igénylő munkát, amelynek feltételeit a rendszer központi rendezetlensége miatt kinek-kinek magának kell kialakítania. Egyes főépítészek mögött már évtizedes gyakorlat van, és munkájuk lassan kibontakozó eredményessége sok helyen nyilvánvaló.

A kiállítás a fentiekben túl válogatást adott a magyar szerves építészetre hatást gyakorló előzményekből (népművészet, századfordulós építészet, Rudolt Steiner munkássága), valamint a XX. század jelentősebb külföldi szerves építészeti törekvéseinek alkotásaiból (Antoni Gaudí, Frank Lloyd Wright, Alvar Aalto, Eric Asmussen, Eric Furnemont, Marc Schepens, Ricardo Porro, Erik Asmussen, Ton Alberts és Max van Huut, Gregory Burgess, Peter Hübner, Peters, Billing és Ruff iroda, Camphill Architects, Douglas Cardinal, Joachim Eble, Paolo Portoghesi, HUS, Solemar).

Alábbiakban közöljük a megnyitó beszédeket és két külföldön megjelent beszámoló fordítását, utóbbi a kiállítást kísérő nemzetközi konferenciáról szól.

Tisztelt Egybegyűltek, kedves Barátaim!

Nagy öröm, hogy ilyen sokan itt vagytok. Itt ez az ünnep, és ünnepünk alkalmából itt ez a kiállítás. Hol születtek meg a kiállított művek? A Kárpát-medence országaiban. Kik rendelték meg a terveket, és kik építették? Nincs köztük állami megrendelés, nincs közöttük a nemzetközi pénzvilág, a kereskedelem, a nemzetközi iparvállalatok megbízása sem. A kistelepülések, az egyházak, a társadalmi szervezetek, a magánemberek felkérésére született faluházak, ott honok ezek, amelyek nem a politikai hatalom igényeit elégítik ki, hanem a hazát, a földet, az otthonokat, az ipart, a kereskedelmet. Az idegeneknek kiárúsító hatalmat megkerülő második Magyarország, Szlovákia, Románia megbízásából születtek.

A hivatalos értékelések ezeket a munkákat a szélsőséges, *gusztustalan, magyarkodó* jelzőkkel illetik. Az itt kiállító építészek hosszú ideje tűrik a rágalommal elegy negatív minősítéseket, és dolgoznak, szolgálnak, jelentéktelen bérért. Vajon mi hajtja ezeket az embereket? A szellemi és fizikai romlás

közepette az úri jókedv: megérteni az embereket, a tájat, a fákat, és e megértésből folytatni azt, amit a Teremtő éltet és virágoztat. A romlásban és rágalomban, de jókedvvel végzett munka, a bűnben fürdő, tévedésben fulladozó környezetben az élő építészet művelése nem más, mint engesztelés. Az engesztelés szeretetből fakad, a szeretetből, mely nem kegyes ámitás, hanem megismerő erő. Az engesztelés önkéntes áldozat, a szenvedés derűs vállalása: munka. A teremtett világ engesztelése, a táj, a haza engesztelése azokért a bűnökért, amelyeket az ármány, a műveletlenségből fogant gyűlölet és tudatlanság követ el. Ebben az engesztelő jókedvű munkában nincs különbség – korra, nemre és rangra tekintettel – közöttünk.

A Kós Károly Egyesülés minden tagja ünnepeljen, töltse el a szívünket a derű és bizalom. Bizalom Magyarország jövőjében, bizalom abban, hogy Csete, Jankovics, Turi és többiek házai nemcsak itt, a Földön, hanem abban a másik országban is megjelennek, melyre egy néhai, de ma is élő különös jelenség azt mondta, hogy „élő kövekből építem egyházam”.

JANKOVICS MARCELL • MEGNYITÓ

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, kedves Barátaim!

Nagy idők tanújaként, és mert az építészet közel áll hozzám, engedjék meg, hogy szubjektív hangot üssek meg. Otthon érzem magamat ebben a kiállításban és sokszor gondolkodtam azon már, hogy mi lett volna, ha 1959-ben vagy 1960-ban fölvettek volna a Budapesti Műszaki Egyetem építészkarára. Akkor alighanem itt lógnék a falon. Hát most is itt vagyok, egy kicsit más minőségemben, irigység nélkül és boldogan, hogy együtt lehetek önökkel, veletek.

Mi az építészet a számomra? A művészetek elseje és legfontosabbika. Nem pusztán azért, mert ott hont ad; vagy azért, mert hasznos sok tekintetben; vagy azért, mert kultikus célokra is alkalmazható művészeti ág, hanem azért elsősorban, mert meghatároz bennünket. Nemcsak a művészettörténetek számára mond valamit a régi korok építésze, hanem elárulja azt, hogy milyen ember élte, lakta

azt a világot. Az az építészet, amely minket szolgál, elárulja, hogy milyenek vagyunk. Ha végigmegyünk Budapest utcáin, rólunk árulkodik ez a kép, és olyan-ná nevelődünk, amilyen házakba születünk, amilyen templomba járunk. Minden olyan köztéri építményben, ahol berendezkedünk, ott van a kezünk lenyomata, árulkodik mirőlünk, és egyúttal nevel minket. Nem tudja szebben elmondani ezt más nyelv, mint a görög, amelyből a mitológia szó származik, amelyet a magyar élő vagy organikus építészet felvállal jelszavaként. Az ökológia az *oikosz* szóból származik, amely első helyen azt jelenti, hogy ház; de jelent templomot és mindenféle kiszolgáló épületet, akár istállót is. Jelenti magát az otthonot, a lakóteret, jelenti a vagyont, a családot, a nemzetet, a törzset, a népet és a hazát mindenekelőtt.

Ezt az országot, Magyarországot és minden magyarlakta területet Makovecz Imrének köszönhetően belakja a magyar szerves építészet. Árulkodik róla,

hogy milyenek vagyunk, amikor a legjobb arcunkat mutatjuk a világ felé. Azt kell mondanom, hogy a magyar nyelv, a magyar zene és a magyar szerves építészet együtt mutatja meg a világnak, milyenek vagyunk mi, miben különbözünk másoktól és mivel illeszkedünk be a világba. Ha bármelyik ezek közül megszűnik vagy érvényét veszti: végünk van. A magyar nyelvet beszélhetik kínaiak is, de ha organikus magyar építészettel állnak szemben, magyarrá válnak lélekben is, testben is. Ezzel együtt kell élnünk.

Hadd mondjam el, hogy ezzel az élménnyel nagyon korán találkoztam. Még a hatvanas évek vége felé egyszer autóztam Győr felé, és elmentem egy furcsa épület mellett, amiről, emlékszem, az jutott az eszembe, hogy egy erdélyi szérűnek a tetejét látom. És akkor hazamegyek, és a stúdióban, ahol beszélgetni szoktam a barátaimmal, említtem Nepp Jóskának: képzeld el, mit láttam! Nem tudom, mi volt az: talán egy vendéglő Tatabánya tájékán – de valahogy lenyűgöző volt. Azt mondja: „Azt Makovecz építette. Tudod, hogy ebből még lesz valami?” Ezt mondhatta akkor, körülbelül 1969-ben. És itt állunk a megtiszteltetéstől lenyűgözve, és azt mondjuk, hogy igen, ebből lett valami. Csak ne maradjon abba!

Egy másik apróság: 1980-ban vagy 1979-ben, talán a Népművelési Intézetben egy előadást kellett

tartanom. Akkor ismerkedtem meg Imrével, és ő a kezembe nyomott egy nyomtatásban megjelent, de voltaképpen inkább kéziratos művet, aminek az egyik első rajzával itt is találkozhatnak. Tulajdonképpen a magyar szerves építészet emblémájaként, itt van a fejünk fölött ez a lehámozott narancshéj. Ebben benne foglaltatik minden. Apróság, de elmondom: a krumplit és a gyümölcsöt azóta így szoktam hámozni, törekedve arra, hogy a héja lehetőleg ne essen szét. Ez is egyfajta szervesség. Természeti gyökér, gyökér a hazában, a népben, gyökér olyan hagyományban, amely ugyan idegen földön is megtalálható, de sehol nem olyan sajátosan szép, mint a mienk.

Nem tudok többet mondani. Elmondhatnám, mert kaptam ebben segítséget, hogy hogyan épül fel ez a kiállítás. Páratlan a maga nemében, de egy nevet azért hadd említsek meg, mert vele nem találkoztam a szereplők között. Péterfy Lászlóét, aki Makovecz Imrének munkatársa és templomainak egyik szobrása, a sárospataki Művelődés Háza előtt is ott áll két szobra. Elmondhatom: büszke vagyok rá, hogy megtiszteltek barátságukkal az alapító atyák: Csete György és Makovecz Imre. Több nevet azért nem mondok, mert abban a pillanatban előfordulhat, hogy néhány nevet kihagyok, és azt nem szeretném.

A KIÁLLÍTOTT MŰVEK JEGYZÉKE

ARS TOPIA Alapítvány, PAGONY Táj- és Kertépítész Iroda, Vándoriskola: fürdőépítő kalákák 2002-2008
Bata Tibor • KVADRUM Építész Kft., KKE • Piliscsaba, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Szent Lujza Kollégium, 1995 • Piliscsaba, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, épületrekonstrukciók, 1996–2006
Blazsek Gyöngyvér • bútorok, 1980 körül • Szolnok, Arany Sas szálló, belsőépítészet, 1983
Beöthy Mária • Beöthy és Kiss Kft., KKE • Budapest, Állatkert, szarvas-ház rekonstrukciója, új állatház
Bodonyi Csaba • BODONYI Építész Kft., KKE • Miskolc-Tapolca, barlangfürdő bővítése, 2002 • Miskolc, Tudomány és Technika háza, 1981 • Tokaj, Hétszőlő Rt. borászat és palackozó, 1992-1997
Csernyus Lőrinc • TRISKELL Kft., KKE • Makó, tanuszoda, 2006-2007 • Budapest, Óbuda, Waldorfiskola, 2000 • Üllő, nagyállatklinika (Makovecz Imrével), 1994-1998 • Herend, Porcelánmanufak-

túra, bejárati épület (szobrász: Schrammel Imre), 1994-1998 • Csenger, általános iskola és művelődési ház (kivitelező: Farkas Miklós, KKE), 198-1992
Csete György • Orfű, Forrásház (Dulánszky Jenővel), 1970-1974 • Halásztelek, Árpád-házi Szent Erzsébet-templom (Dulánszky Jenővel), 1976-1982 • Ópusztaszer, nemzeti emlékhely együttese (Dulánszky Jenővel) • Debrecen, ref. templom, 2006 • Kőszeg, ref. templom • Paks, nagypanelel lakótelep (a Pécsi Ifjúsági Iroda tagjaival), 1973-75 • Beremend, a Megbékélés temploma (Dulánszky Jenővel)
Csete György, Sánta Gábor • Balatonszentgyörgy, Gulyacsárda, 1984
Czégány Sándor • VÁNDORÉPÍTÉS Kft., KKE • Bp., Állatkert, krokodilház-rekonstrukció 2007
Deák László • Zalaszentgrót, fürdő, 2008
Dévényi Sándor • Dévényi és Társa Építésziroda Kft., KKE • Pécs, egyetemi pinceklub, 1976 • Pécs, Lako-

dalmas ház, 1983-1984 • Pécs, Római-udvar, lakó- és üzletház (munkatárs: Masszi Pál), 1991-1992 • Budapest, Szent Gellért téri ivókút és környezete (munkatársak: Baranyai Bálint, Ferenc Attila, Halas Iván, Papp László, Salamin Pál) • Marcali, gyógyfürdő és tanuszoda (munkatársak: Baranyai Bálint és Papp László) • Pécs, János utcai lakóházak (munkatárs: Halas Iván), 2005 • Barcs, gyógyfürdő és rekreációs központ (munkatársak: Halas Iván, Baranyai Bálint, Papp László, Rofrits Nándor, Salamin Pál), 2006

Dobrosi Tamás • MAKONA Kft., KKE • Felcsút, Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia, (belsőépítész: Snopper Zsuzsa), 2008-2009

Drahovsky, Martin • Valaliky, ravatalozó, 2000 • Kassa, repülőgép-múzeum, 2004-2006

Drahovsky, Martin, Simkó Pál • Kamenica nad Cirochov, ravatalozó, 1996

Ekler Dezső • Nagykálló-Harangod, Téka, kulturális tábor, 1986-1989 • Mezőzombor, Disznókő Rt., borászat, 1993-1995 • Szentendre, Leitner-ház, 2005 • Alessi porcelán kávékészlet-változatok, 2007

Engelmann Tamás • Nagytarcsa, Gyűrű-ház • Budapest, ikerház • Nagykovácsi, Asztalos-ház

Erdei András • Velem, népművészeti alkotótábor épületei, 1979-1983

Erhardt Gábor • AXIS Építésziroda Kft., KKE • Mád, Szilvás-fürdő, 2004-2007 • Vajdácaska, római katolikus templom, 2008

Ertsey Attila • KÖR Építész Stúdió Kft., KKE • Budapest, családi ház, 2008

Esztány Győző • Erdélyi Országépítő Kós Károly Egyesület • Csíkmindszent, műv. központ, 2006

Fábián Rigó Tamás • VÁNDORÉPÍTÉS Kft., KKE • Budapest, XII. ker., családi ház

Ferenc Attila • VÁNDORÉPÍTÉS Kft., KKE • Szentendre, családi ház, 2006

Ferencz István • Miskolc-Avas, római katolikus egyházi épületegyüttes, 1988-2000

Ferencz Marcel • Bodrogkeresztúr, Hun-fürdő, 2003

Füzes Antal • Keszthely, Abbázia szálló

Gall, Anthony • Erdőbénye, Béres Rt. borászata (munkatárs: Pintér Tamás János, Csaba Kata; belsőépítész. Magyarai Éva, Pazár Béla) • Gyilkos-tó (Románia), Szent Kristóf-kápolna (Kós Károly 1932-es terve alapján)

Gerencsér Judit • MAKONA Kft., KKE • Makó, gimnázium bővítése és tornacsarnok, 1999-2000

Grätz Antal • Buzsák, ravatalozó, 2005-2007 • Gyugy, ravatalozó és urnafal, 2005

Halas Iván • KKE • Dévényi és Társa Építésziroda Kft. • Érd, Marsovszky-ház, 2005 • Érd, Szily-ház, 2006

Hayde Tibor Ervin • Barót, Románia, református templom, 2006 • Tápiószentmárton, Atilla mon-dabéli palotája, (Rádics Tamással), 2007-2009

Hegedűs Zsolt • kísérleti dombházak, 1992-2009

Heil Tibor • KVADRUM Építész Kft., KKE • Budapest, Hajógyári-sziget, Tündérvilla közösségi ház, 2001

• Csenger, egészségház és polgármesteri hivatal, 1992-1993 • Budapest, XII. ker., családi ház, 2005

• Budajenő, családi ház

Helyes Gábor • Budapest, XII. ker., Elek-ház (munkatárs: Stingovics Balázs, belsőépítész: Snopper Zsuzsa), 2003-2008

Horváth Zoltán • TRISKELL Kft., KKE • Ócsa, általános iskola, 2001

Jakab Csaba • Jósvafő, a Baradla-barlang fogadó-épülete, 2007

Jankovics Tibor • Fadd-Dombori, üdülő, 1977 • Keszthely, Phoenix szálló, 1985 • Badacsonyörs, szőlő-hegyi kápolna (munkatárs: Álmosdi Árpád), 1996

• Egerszalók, fürdő, 2007-2009

Jánosi János • KVADRUM Építész Kft., KKE • Budapest, VI. ker., Lovag utcai lakóház, 2006 • Budapest, II. ker., családi ház

Kölonze Zsolt • Tihany, nyaraló, 1976

Kőszeghy Attila • KŐSZEGHY Építészeti BT., KKE • Debrecen, Szent Család-templom, 1989 • Debrecen-Pallag, családi ház, 2008-2009

Kravár Ágnes • PARALEL Kft., KKE • Piliscsaba, 48 lakásos lakótelep (munkatársak: Örfi József, Bán Zoltán, Benyó Géza, Tóth Márton)

Krizsán András • KÖR Építész Stúdió Kft., KKE • Révfülöp, strandbejárat és öltözők, 2007

Kuli László • VÁNDORÉPÍTÉS Kft., KKE • Budajenő, tornacsarnok, 2008 • Budajenő, ravatalozó, 2008

Litkei Tamás • KKE • Szombathely, Waldorf-óvoda, 2006-2008

Makovecz Imre • MAKONA Tervező Kft., KKE • Velenye, Cáva vendéglő, 1964 • Szekszárd, Sió étterem, 1965 • Tatabánya, Csákányosi csárda, 1968 • Sárospatak, A művelődés háza (belsőépítész: Mezei Gábor), 1973-1983 • Budapest, Farkasréti temető, ravatalozó, 1975-1977 • Visegrád, Mogyoró-hegy, kemping, fogadóépület, 1978-1979; étterem, 1980 • Dobogókő, síház, 1980 • Visegrád, Mogyo-

ró-hegy, Erdei Művelődés Háza, 1983-1988 • Siófok, evangélikus templom (belsőépítész: Mezei Gábor), 1986-1990 • Paks, római katolikus templom (belsőépítész: Mezei Gábor), 1986-1991 • Sevilla, EXPO, magyar pavilon (munkatársak: Csernyus Lőrinc, Siklósi József, Turi Attila; belsőépítész. Mezei Gábor), 1991-1992 • Kakasd, faluház (munkatárs: Szalai Tibor), 1988-1994 • Százhalombatta, római katolikus templom (munkatárs: Horváth Zoltán), 1995-1996 • Piliscsaba, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, *auditorium maximum* (munkatársak: Bata Tibor, Jánosi János, Zsigmond László; belsőépítész: Mezei Gábor; kivitelező: BAUSYSTEM Kft.; kert: PAGONY Kft.), 1995-2001 • Eger, városi sportuszoda (kivitelező: BAUSYSTEM Kft.), 1993-2000 • *Atlantisi épületek* (rajzok), 2000 • Kolozsvár, ref. templom (munkatárs: Müller Csaba), 1994-2008

Márton László Attila • AXIS Építésziroda Kft., KKE • Mád, Gaál-vendégház (Mester: Salamin Ferenc), 2002-2003

Mezei Gábor • Piliscsaba, Pázmány Péter Katolikus Egyetem; Százhalombatta, római katolikus templom (építész: Makovecz Imre) berendezése, 2000

Müller Csaba • Erdélyi Országépítő Kós Károly Egyesület • Kolozsvár, családi ház, 2005-2008

Nagy Ervin • Sárospatak, lakóház, 1984-1986 • Letenye, könyvtárpavilon, 1985-1987 • Budapest I. ker., Hattyúház (lakó- és üzletház), 1987-1998 • Csurgó, művelődési ház, 1993-1997

Nagy Tamás • Balatonboglár, evangélikus templom, 1995-1999 • Dunaújváros, evangélikus templom, 1992-1996 • Sopronnémeti, evangélikus templom, 1994-1997

Oltai Péter • Pécs, Balokány-liget, ifjúsági ház, 1974

Ortutay Tamás • Budapest, II. ker., családi ház (munkatársak: Maros Tamás, Hámori Judit, Juhász Kálmán), 1980-2009

Papp Tamás • MAKONA Kft. KKE • az i-ypszilon alkotócsoport (Emödi-Kiss Tamás, György Katalin, Horváth Csaba, Papp Tamás) tagjaként Budapest, az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc központi emlékműve, 2006

Pásztor Péter • Lónyabánya (Lovinobana, Szlovákia), római katolikus templom, 1993

Rácz Zoltán • Ebes, református templom, 1994

Robogány Andrea • KVADRUM Építész Kft., KKE • Balatonakarattya, családi ház, 2005 • Verőce, családi ház, 2008

Rostás László • Miskolc, felsővárosi református templom, 1996-2009

Rudolf Mihály • HADAS Műterem Kft., KKE • Miskolc, Kohányi-ház (munkatársak: Szamosi Endre, Kovács Ágnes, Nemes Bertalan), 2002-2007

Salamin Ferenc • AXIS Építésziroda Kft., KKE • Szerencs, ált. iskola bővítése, 1988-1993 • Érd, Fodorház, 1995 • Budakeszi, Kelemen-ház, 1998 • Tarcál, borház (munkatárs: Salamin Miklós), 2002-2005 • Bodrogkisfalud, borház (munkatárs: Erhardt Gábor, Salamin Miklós), 2003-2007 • Szerencs, világörökségi terület kapu- és fogadóépülete (munkatárs: Salamin Pál; belsőépítész: Jakab Csaba; kert: Vincze Attila, PAGONY), 2005-2006

Sáros László • SÁROS és Társa Építésziroda Bt., KKE • Gyula, Hőforrás Hotel és Gyógyfürdő, 1983-1990 • Vác, városi piac (munkatársak: Kiss Róbert, Krizsán András, Mártonffy Gábor, Páricsy Zoltán, Tenkács Márta), 1993-1995 • Szántód, társasüdülő, 2002-2003 • Jászberény, könyvtár (volt zsinagóga átalakítása), 2004-2005

Simkó Pál • Kassa (Szlovákia), 85 lakásos lakótelep (munkatársak: Martin Takac, Richard Vesel, Peter Polák), 2006-2009

Sugár Péter • Villány, Sauska és társa borászat • Tolcsva, Oremus borászat, 2007

Szauer Tibor • Kaba, művelődési ház, 1969

Szentesi Anikó • PARALEL Kft., KKE • Visegrád, erdei szanatórium, 1996 • harangtorony, Budapest-Nógrádverőce, 2000

Szűcs Endre • MÉRMŰ Építészeti Kft., KKE • Balaton-felvidéki épületek helyreállítása és bővítése (munkatárs: Sallós Csaba, Heimann Ferenc), 2002-2006 • Szigliget és Szent György-hegy, szőlőhegyi nyaralók (kiv.: Komári Tamás, KKE), 2007-2008 • Csopak, szőlőhegyi ház helyreállítása és bővítése (munkatárs: Sallós Csaba, Heimann Ferenc), 2007

Taba Benő • Miskolc, Bükki Nemzeti Park keleti kapuja és fogadóépület, 1984

Tamás Gábor • Bp., Mezőgazdasági Kiállítás pavilonjai, 1990 • Debrőd, templom, szerkezeti rekonstrukció, 2006

Turi Attila • TRISKELL Kft., KKE • Budapest, XII. ker., családi ház (munkatárs: Horváth Zoltán), 1997 • Budakalász, faluház, 1998 • Lajosmizse, művelődési ház (munkatárs: Farkas Erzsébet), 1998 • Pilisszentlászló, hétvégi ház, 2000 • Budakalász, tóparti lakótelep, 2001-2003 • Budakalász,

Takarékszövetkezet, 2005 • Lajosmizse. városháza, 2005

Tusnád Zolt • AXIS Építésziroda Kft., KKE • Nagykovácsi, családi ház, 2004

UNITEF-CÉH • UNITEF-83 Zrt., KKE • Hunyadi Mátyás-dr. Kisbán Sándor (CÉH): Mo híd, 2006-2009

Varga Csaba • AXIS Építőipari Kft., KKE • Budapest, III. kerület, családi ház, 2005 • Szerencs, uszoda, 2006

Vincze László • Csenger, tornacsarnok, 1986-1992

Zsigmond Ágnes • KVADRUM Építész Kft., KKE • Budapest, családi ház, belsőépítészet, 2005

Zsigmond László • KVADRUM Építész Kft., KKE • Veresegyház, gyermekliget, 1994 • Veresegyház, óvoda (belsőépítész: Zsigmond Ágnes), 1994 • Piliscsaba, Ward Mária Általános Iskola és Gimnázium, 1998-tól • Veresegyház, mézesvölgyi ált. iskola (belsőépítész: Zsigmond Ágnes), 1999-2003

Zsigmond László, Ekler Dezső, Bata Tibor • KKE • Veresegyház, idősek otthona (munkatársak: belsőépítész: Röth Renáta), 1991-1995 •

MODELLEK

Csete György • Orfű, forrásház (1974, Danka István)

Gall, Anthony • Gyilkos-tó, kápolna (Dobos Péter, Borbás Péter)

Hayde Tibor • Tápiószentmárton, Atilla palotája, (2008, Martin Gábor)

Kós Károly • Budapesti Állatkert, bölényház, (1910, MAFILM díszletstúdió (a Magyar Építészeti Múzeum tulajdona)

Lechner Ödön • Budapest, Iparművészeti Múzeum, (1896, Szabó József – az Iparművészeti Múzeum tulajdona)

Makovecz Imre • Atlantisi torony (2000, Csertő Lajos • Eger, városi uszoda (Danka István – az egrai Sportmúzeum tulajdona) • Paks, római katolikus templom (1991, Horváth Dénes) • Sevilla, az Expo magyar pavilonja (1992, Danka István – a Magyar Építészeti Múzeum tulajdona)

Medgyaszay István • Rárósmulyad, Körffy-mauzóleum és kápolna (1911, Král Attila – a Medgyaszay Emlékmúzeum tulajdona)

Nagy Tamás • Dunaújváros, evangélikus templom (Polyák György)

Salamin Ferenc • Szerencs, a világörökségi terület kapuja (2006, Erős Csongor)

Rudolf Steiner • Dornach, az első Goetheanum (1914-1922, Albert von Baravalle – a Iona Stichting, Amszterdam tulajdona)

Sugár Péter és Karácsony Tamás • Budapest, Lauder iskola pályázati terve (1993, Horváth István)

EREDETI TERVEK, MŰTÁRGYAK

Blazsek Gyöngyvér • bútorok (magántulajdon)

Csete Ildikó • függöny párnák (magántulajdon)

Dévényi Sándor • Pécs, Zsolnay kávézó terve, 1981

Hayde Tibor • Tápiószentmárton, Atilla palotájának terve, 2008

Hímzett párnavég • Diósd (Szilágyság) XIX. század második fele (a Néprajzi Múzeum tulajdona)

Huszka József • kandalló terve, 1891 körül (a Néprajzi Múzeum tulajdona)

Kós Károly • kis családi ház terve, 1906 (a Magyar Építészeti Múzeum tulajdona)

Lajta Béla • szék, 1906 (az Iparművészeti Múzeum tulajdona)

Lechner Ödön • Budapest, Iparművészeti Múzeum homlokzatterve, 1896 (az Iparművészeti Múzeum tulajdona)

Makovecz Imre • Budapest, Felső-Krisztinavárosi római katolikus templom terve, 2005 • *Hommage á Medgyaszay*, 2001 • kiállítási tábló építészetének forrásairól, 1978 • a Kós Károly Egyesülés építészeivel: Komáromi vár, revitalizációs vázlat, 2006–2008 • népművészeti jelelemzések, kiállítási táblók 1978

Medgyaszay István • körösfői templom rajza, 1904 (a Medgyaszay Emlékmúzeum tulajdona) • Rárósmulyad, a Körffy-mauzóleum és kápolna fényképe, 1911 (a Medgyaszay Emlékmúzeum tulajdona)

Mezei Gábor • Család (két szék és egy szekrény – az Iparművészeti Múzeum tulajdona) • székek (magántulajdon)

Népi építészet • a Néprajzi Múzeum fotótárából

Suba • Ócsa (valószínűleg kecskeméti munka, 1870-1890 körül (a Néprajzi Múzeum tulajdona)

Sugár Péter és Karácsony Tamás • Budapest, Lauder iskola pályázati terve, 1993.

Szalai Tibor • Brettschneider architektúra, rajzok (a Brettschneider Alapítvány tulajdona)

Toroczkai Wigand Ede • szék, 1909 (az Iparművészeti Múzeum tulajdona)

Zalotay Elemér • családi ház terve, 1968 körül

Edwin Heathcote

A MAGYARORSZÁGI SZERVES ÉPÍTÉSZET

– a budapesti kiállítás kapcsán –

A Magyar Iparművészeti Múzeum korának egyik legkülönösebb és legrendkívülibb épülete. Tervezője Lechner Ödön (1845–1914), aki egész életében arra törekedett, hogy megteremtse egy sajátosan magyar stílust; egyfajta párhuzamát annak, amit Gaudí hívott életre Katalóniában. A terveket a londoni Victoria and Albert Museum épületének hatására – és abban a reményben, hogy egy nemzet megjelenülhet abban, amit létrehoz – az Osztrák-Magyar Monarchia két fővárosa közötti heves versengés légkörében, és Magyarország lelki-szellemi függetlenségre való, elemi erejű törekvésének jegyében készítette el. A keleties motívumok használata a magyarság közép-ázsiai eredetére utal; a tető ragyogó zöld és arany cserepei a város kuszaságából kiemelkedő sárkányt idéznek; a falak erőteljes díszítésű síkjai megelevenítik egy korábbi, nomád életforma sátrainak és jurtáinak szőnyegeit és hímzéseit.

Ez; a magyar mivolt leglényegének kitapintására való törekvés teszi a múzeumot tökéletes színhelyé a kortárs építészet egy igen sokak által figyelmen kívül hagyott vonulatának első nagyarányú sereg-szemléje számára.

A magyarországi szerves építészet atyja, Makovecz Imre a kommunizmus évtizedeiben egyedül lehetséges munkahelyen, egy állami tervezőirodában dolgozva alapozta meg ismertségét és tekintélyét. Rendkívüli kifejező erejű és félreismerhetetlenül antropomorf, beton- és fa alkalmazásával konstruált épületei éles ellentétben álltak az államhatalom diktálta stílus elemi embertelenségével. Politikai nézetei miatt végül gyakorlatilag számkivetettségbe kényszerült, s egy erdészeti vállalatnál, a visegrádi erdőben talált építészeti feladatokat. Az 1980-as évek elején itt hozott létre egy egész sor, igen gondolatébresztő épületet, s a helyszín későbbi építésznemzedékek valóságos zarándokhelye lett.

Az szerves építészet meghatározása voltaképpen az a törekvés, hogy az épület az adott táj és az adott kultúra lényegi valóságába mélyessze gyökereit; hogy a hely szelleme fejeződjék ki benne, szembenállva először az egész szovjet tömb építészeti kultú-

rájának homogenizálására törekvő kommunista államhatalommal, később pedig a helyi kultúrára és hagyományokra nézve hasonlóan pusztító hatású globalizációs törekvésekkel.

Az e szándékokban és indulatokban fogant életmű az eltökélt ellenállás és a kortárs építészet rugalmas sokoldalúságának bizonyossága. Ezek a – mindig perifériára szorult – építészek fokozatosan alkottak meg egy formanyelvet, amely magában foglalta a szerves és népi-nemzeti minőségeket, s egyaránt képes volt kifejezni a mítoszok, a homály és a világosság fogalmait. Jelentések súlyos rétegeit hordozó, s azok kifejezésre juttatására megszállottan törekvő építészet született, amely az embert nem tétlen felhasználónak, hanem az épülettel szellemi azonosságokat hordozó lakónak tekinti.

Makovecz számos nagyszerű épületének egyike a Farkasréti temető 1975-ben épült ravatalozója (sötét, baljóslatú, bordakosárra emlékeztető faszerkezet; Jónás és a cethal történetének megelevenítése); vagy a szépséges paksi templom (1987), ez a szinte érzéki konstrukció, amely a sík tájból kiemelkedve magához vonzza, átöleli és pikkelyes testébe fogadja a közeledőt. Mindehhez szorosan kapcsolódik egy fiatalabb építész-nemzedék, amely először a Makoveczel való együttműködés eredményeképpen, később a különböző tervezőirodáknál történő tapasztalatszerzés lehetőségét biztosító *Vándoriskola* révén fogalmazta meg a szerves építészethez való kapcsolódás szándékát. Munkáik túlnyomó része kisebb lélegzetű: falvak és kisvárosok számára terveznek emlékműveket, ravatalozókat, vagy az iskola, a faluház bővítését, felújítását – ám szorosan kapcsolódnak a közösséghez, részt vesznek mindennapjaikban, s tevékenységük az évek során jelentősen elősegíti a helyi azonosságtudat megerősödését, a település arculatának kialakulását, s ezáltal visszacszerzi azt, amit e közösségektől elraboltak a kommunizmus évtizedei. Teszik pedig mindezt elképesztően olcsón – az említett épületek, amelyeket nem rákényszerítenek a lakosságra, hanem az ő szándékaikból születnek meg – alapvetően különböznek

azoktól a nyugati „ikonoktól”, amelyekhez olykor hasonlítják őket; tévesen és sportszerűtlenül.

Az szerves építészeti iskola képviselői valamelyest engedtek Makovecz legkitűnőbb munkáinak látnoki szárnyalásából, az épületek azonban továbbra is félreismerhetetlenül viselik a szellemi-stiláris elkötelezettség jegyeit, s megjelentek az élet és az emberi tevékenységek minden területén, a bérházaktól a pincészetekig. Említésre méltóak Ekler Dezső mozgalmasan artisztikus tégl- és fafelületei, az AXIS Tervezőiroda szobrászati jellegű újításai, Dévényi Sándor posztmodernizmusa, vagy a KÖR Stúdió és más csoportok környezettudatos felelősségérzete.

A kiállítást az Iparművészeti Múzeum fényárban úszó, keleties központi terében felfüggesztett, félgömb-felületet kirajzoló spirál alakú installáció uralja, amely a padlóra fektetett, óriási tükörben – Makovecz gondolatébresztő rajzait idézve – látszólag

teljes gömbbé egészül ki. A mai kiállításokon és bemutatókon ritkán lát az ember szépséges építészeti rajzokat (kiszorították őket a sebtében odavetett vázlatok); Makovecz a fény és a sötétség, a mítosz és a valóság elemeiből összeállított látomás-világot teremt fekete és színes ceruzarajzain. Képei azt a meggyőződést sugározzák, hogy két, párhuzamos világ létezik: az egyik, ami *van*, s a másik, ami *lehetett volna*; a sötétség és világosság *yin-yang*-ja; a valóság, az emlékezet és a remény. Fákat és gyökereket ábrázoló rajzain a látható táj mögött rejtőző sötét és bonyolult világot fed fel, és megkockáztatja azt a kijelentést, hogy az építészet más, több, mint a pusztán látszat; több, mint az üveg és az acél sima és fényes felülete, s hogy a földre, a tájra, az emlékezet-re és a mítoszokra kell figyelnie.

(*The Financial Times*, 2009. augusztus 31.
fordította Makovecz Benjamin)

Karl Dieter Bodack

HIHETETLEN SOKSZÍNŰSÉG

A Kós Károly Egyesülés és az Internationales Forum Mensch und Architektur az organikus építészeti jövőbeli feladatait tárgyaló konferenciára hívott építészeket és az építészeti iránt érdeklődőket augusztus utolsó napjaiban.

Már maga hely, Piliscsaba is fel kellett hogy keltsen az érdeklődést, mert itt terül el a Pázmány Péter Katolikus Egyetem kampusza, amelynek centrumába Makovecz Imre tervezte meg az auditorium maximumot, egy kettős kupolájú épületet, amelynek falai és kupolái úgy hatják át egymást, ahogy Steiner első Goetheanumában. Csakhogy ezek a kupolák egymás felé dőlnek, annyira erősen, hogy az ember azt gondolhatná, akár egymásra is zuhanhatnak, valójában azt lehet érzékelni, hogy egymáshoz nőve emelkednek, egymásba kapaszkodnak. Az egyetem területén egész sor drámai megjelenésű épület áll, organikus alakzatok, amelyeket a magyarországi katolikus egyház történetéből merített építészeti részletek gazdagítanak. Drámai ezeknek az épületeknek a története is, mert ezen a területen szovjet laktanya volt a kilencvenes évek elejéig, és ez a hely változott át több ezer diák mindennapi otthonává.

Itt találkoztak augusztus 23-án a konferenciára érkező első vendégek, diákok, akik Pieter van der Ree, Luigi Fiumara és Karl-Dieter Bodack műhelygyakorlatán vettek részt. A legtöbben Ukrajnából érkeztek, ahol a kijevi építészeti fakultáson Luigi

Fiumara vendégprofesszornak, a Goetheanum Képzőművészeti Szekciója vezetőjének a tanítványaiként ismerkednek több éve a szerves építészeti alkotó módszereivel. A résztvevőknek a három napos munka során új vasúti állomásépületet kellett tervezniük az egyetem részére, amelynek funkciója, elhelyezkedése alkalmazkodik az egyetemi együttes különleges karakteréhez.

A konferenciára a harminc diák mellé további hetven résztvevő érkezett, akik egy busz kirándulás keretében csodálatos építészeti élmények részesei lehettek. Makovecz Imre alkotóképességében gyönyörködhetek Százhalombatta és Paks templomában, amelyek a környezetük számára ikonografikus keresztényi üzenetet hordoznak és a belsejükben a fény vezetése és a téralakítás révén meditatív atmoszférát teremtenek. A kakasdi faluház az előbbiekhez hasonló módon hihetetlen teljesítmény térformálást és a kézműves munka minőségét illetően, olyan alkotás, amelyről a legtöbben azt gondolták, hogy a mi viszonylag gazdagabb országainkban is megfizethetetlen lenne.

A nap végén és a második napon a résztvevők Makovecz köréhez tartozó építészeti munkáit látoztatták meg, pécsi épületeket (Dévényi Sándor), a kaposvári egyetem új épületeit (Eklér Dezső), a herendi porcelánmanufaktúra új csarnokait (Csernyus Lőrinc, Turi Attila, Turányi Gábor), és egy csopaki borpincét (Szűcs Endre), ahol a bolthajtások alatt

A résztvevők egy csoportja a piliscsabai kampuszon

Paul van Panhuys a kakasdi faluház egyik tornyát rajzolja.

Dévényi Sándor: a Bagolyvár-panzió részlete

élvezetes órákat tölthettek. Mindezek az épületek rendkívüli tömörségben mutatták a formálóerő olyan gazdagságát, amihez hasonlót sehol másutt a világban nem találhatunk. A résztvevők csodálatát méltán ébresztette fel a magyar építészeti önálló művészete, bár a kezdeményező Makovecz Imrét Steiner építészete közvetlenül megérintette, az ő emberképe és szemléletmódja belsőleg áthatotta, az építészeti szemléletben semmilyen utánérzés, formai másolás nem található.

A harmadik napon tekintették meg a résztvevők a budapesti Iparművészeti Múzeum kiállítását a magyar organikus építészetről. A fényképek és modellek meggyőző képet adtak a magyar kollégák több évtizedes tevékenységének kivételes minőségéről. Figyelemre méltó, sőt egyenesen ösztönző ez a „magyar út”, mindenekelőtt a világszerte elharapózott uniformizálással való összehasonlításban: a hagyományos értékekre, képzetekre és előképekre támaszkodik, ezeket átalakítja és aktualizálja, amivel valóban magyar építészeti teremt a globalizálás helyett.

Pieter van der Ree és Gregory Burgess a pécsi Bagolyvárban

Szűcs Endre: Csopak, Szent Donát borház

A két záró nap előadásai és hozzászólásai új fórumot nyitottak, széles bepillantást engedve más országok építészeinek munkáiba. A mikrofonnál nem csak magyar barátaink kaptak helyett, minde előtt Makovecz Imre, akinek rövid, lényegre törő nyilatkozatát hallhattuk, hanem mások között Marko Pogacnik (Szlovénia), Lucien Kroll (Belgium), Pieter van der Ree (Hollandia), Peter Blundell Jones és Roger Connah (Nagy-Britannia), Peter Hübner és Karl-Dieter Bodack (Németország), Luigi Fiumara (Olaszország) és Gregory Burgess (Ausztrália) organikus alkotásainak lenyűgöző színekével.

Összefoglalva: a résztvevők többségének ismereteit, szemléletét bizonyára rendkívüli módon tárgította ez a találkozó, s közvetlenül átélhetővé vált, hogy a magyar kollégáink milyen szabadon alkotnak és alkotnak a kommunista uralom idején is. Mindenkinek, aki az építészeti tevékenységével a társadalmi jövő megalkotásán kíván fáradozni, a legmelegebben ajánlható, hogy Magyarországra utazzék tapasztalatokat gyűjteni.

(fordította Gerle János)

Lucien Kroll a Tihanyi Bencés Apátság kerengőjében

PAOLO PORTOGHESI LEVELE

a Kós Károly Egyesülés konferenciájának résztvevőihez

Sajnálom, hogy hirtelen közbejött akadályok miatt nem vehetek részt a magyar élő építészetnek szentelt kongresszuson, a Piliscsabai Katolikus Egyetemen, ahol az általam Makovecz Imre főművének tartott Auditorium Maximum is áll. A jókívánásokkal együtt rövid hozzászólást is küldök:

Három éve vezettem be a római La Sapienza Egyetem építészkarán egy új, mégis régi tantárgyat, amit *Geo-építészetnek* neveztem el. Mit is jelent ez a kifejezés: geo-építészet, azaz az építészet szóhoz fűzött geo előtag? 1942-ben Le Corbusier használta így, mivel az emberlakta települések három típusának leírásakor olyan kifejezésre volt szüksége, amely világosan kifejezi, hogy tanulmánya az egész földkerekséget érinti. Fél évszázaddal később, Gilles Deleuze és Felix Guattari *Mi is a filozófia?* című 1991-ben megjelent könyvében a negyedik fejezet címe: *Geofilozófia*. A szerzők itt azt szögezik le, hogy a filozófiának számolnia kell a geográfiával is. Újra kell gondolnia a dolgokat abból a bizonyosságból kiindulva, hogy az ember a Föld lakója. A lakozni szó értelmezésével kezdve, amit Heidegger a létezés fogalmával azonosít, a *geofilozófia* kifejezés – Massimo Caccarinak, Caterina Restónak, Luisa Bonesió-nak köszönhetően – olyan kutatási programot indított el, melynek témái között szerepel a táj, a helyek és az emberek identitása.

Lefordítva ezt a törekvést a geo-építészet esetre (amely kifejezés, mint már említettem, Le Corbusier-től maradt ránk), e megváltozott szituációban – azaz a mai globalizált világunkban – ez olyan új programot, olyan új célt jelölhetne ki számunkra, mely képes különböző tendenciákat egy programban egyesíteni és az építészetnek már majdnem elvesztett feladatát is újfogalmazni: az emberek életét a megfelelő épített környezet kialakításával lehet megjavítani.

Világunkban a globalizációt kizárólag gazdasági szempontból mérlegelik, hogy a minden szabályt nélkülöző piaci világban az áruhálmaz ide-oda utazhasson. Az építészet pedig a pazarlás kifejezője, a felfuvalkodott építész emlékműve. Ebben a közegeben geo-építészetről beszélni azt jelenti, hogy

világosan megfogalmazzuk: mit nem szabad tennünk a jövőben, és hogy hogyan lehet kidolgozni egy metódust a történetéhez méltó építészet létrehozására.

Diákjaimnak a geo-építészet meghatározásához bizonyos követelményeket jelöltem meg, melyeket feltétlenül szükségesnek tartok, hogy létrejöjjön egy új tervezési metódus. Itt nem elég, hogy egyenként, a maguk autonómiájában kövessük sorra a követelményeket, hanem egyszerre valamennyit szem előtt kell tartanunk, nehogy téves, illetve ideiglenes megoldásra jussunk.

A követelmények a következők:

- Tudomásul kell vennünk és védenünk kell az emberek és kultúrájuk közti különbségeket;
- Jogunk és kötelességünk a folyamatos megújulás, de tiszteletben kell tartanunk a feltörő kreatív energiát, amely a hagyományból táplálkozik;
- Fel kell vennünk a harcot minden pazarlás ellen, hogy helyreállhasson az egyensúly a Föld különböző régiói között;
- Meg kell mentenünk a Földet az elsivatagosodástól, csökkentve a meg nem újuló energiaforrások fogyasztását; harcolnunk kell a környezet elszennyeződése ellen;
- Ésszerűen kell használnunk a különböző technológiákat, és ugyanakkor meg kell őriznünk az emberi léptéket.

A különbségek

A globalizáció, mint a különféle civilizációk érintkezésének, kapcsolatának következménye, a kölcsönös megismerés és tisztelet eszközévé kell, hogy váljék. A jelenlegi tendencia az egységesítésre, a különbözőségek eltörlésére, a nemzetköziségre törekszik, mely megszünteti a régiók identitását, tönkreteszi az élő hagyományokat. Ez utóbbiakat éppen támogatni, fejleszteni kell, elősegítve egymás közti párbeszédüket.

Újítás és megőrzés

A múlttal fenntartott dialektikus kapcsolat nélkül az innováció paradox módon nélkülöz minden kreatív töltetet, mindössze a létező fordítottja, a sem-

miből való alkotás igénye, ahogy az istenek csinálják, vagy egyszerűen a formák máshonnan való kölcsönzése. „Mint a jövő közelít hozzánk a hagyomány”, ehhez a művésznak be kell indítania a kezdéshez szükséges „kifogyhatatlan metaforikus erő” motorját.

Egyensúly teremtése

A statisztikák állítják, a Föld népességének 20%-a, vagyis a fejlett országok népessége fogyasztja el a földi javak 80 %-át. Már ott tartunk, hogy minden tizenegyedik évben megduplázódik a föld népessége és ezzel párhuzamosan az éhen- és szomjanhalók száma állandóan nő. Az építészet nem húzhatja ki magát a felelősség alól, hogy ezzel számot vessen, és megkíséreljen újra egyensúlyt teremteni a különféle civilizációk között.

A Föld megmentése

Az utóbbi száz évben az emberi civilizáció által okozott kár a Föld és a földi klíma egyensúlyvesztése terén a tudósok körében elfogadott tény. De a kár jó része az építészetnek is köszönhető, hiszen beavatkozásával átalakítja a Föld felszínét, és vádolható az anyagi és emberi erőforrások pazarlásával is. A város, mely az ember életminőségét lenne hivatott javítani, gyakran egészségtelen nagyságúra dagad, a pazarlás gépezete lesz, és általánossá válik benne az elmagányosodás. A közlekedés lassúsága nap mint nap rengeteget felemészt az emberek idejéből, amit ha összegeznénk, több feláldozott emberöltőnyi időt-életet tenne ki éppen úgy, ahogyan az antik mítoszok szörnyetegei is emberáldozatokat követeltek maguknak.

A tudomány és a technológia

A két terület egymástól már nem megkülönböztethető és az embertől illetve érdekeitől teljesen eltérő logikával fejlődik. Így születnek a mesterségesen szükségletek, melyek mélyreható változásokhoz vezetnek a viselkedésünkben. Pedig a tudomány és a technológia képes civilizációnk nagy problémáinak megoldására, meg arra is, hogy elősegítse az élet fennmaradását a földön. Az építészetben a technikai fejlődés az építész mentesítette minden kötöttség alól, és abszolút szabadságot adott számára, ami viszont könnyen önkényeskedésbe csap át. Ugyanakkor pszichológiai jelenségek vizsgálata révén ellenőrizni lehetne, hogy az építmények milyen hatást fejtenek ki az emberek életére. Az emberi kéz munkájaként kialakított környezetnek az emberek által

történő használata azt kell hogy sugallja, hogy az építész ne csak teljes cselekvési szabadságot követeljen magának, de ellenőrizhesse munkájának következményeit is.

Mindaz, amit itt a geo-építészetről mondtam, bár sokak igényeit kifejezi, még nem létezik, és még igen sokan lesznek a jövőben olyanok, akik ezt az eszmei küldetést majd át- meg átfogalmazzák. Erről a témáról ma beszélni valószínűleg csak arra jó, hogy az új építészgenerációnak egy-egy elérendő célt tűzünk ki, etikai felszólítást tegyünk: lehetőleg álljon ellen a pénz és a piac szorításának, két istenségnek, akik ma a sivárrá váló Földet uralják, mely így teljesen elveszítette minden szakralitását.

Ennek az eszmei programnak a megvalósítása a most kezdő építész feladata lesz. Mit kell tenniük? Mindenek előtt tudnunk kell, hogy ennek a Geo-építészeti programnak sok részlete – a Földön térben és időben szétszórva ugyan –, de létezik. Szerencsére sok minden éppen a mi korunkban történik. Csak négy példát említek:

- Hugo Häring: Gut Gorkau, 1922–27,
- Frank Lloyd Wright: Taliesin West, 1938,
- Alvar Aalto: kísérleti ház, Muuratsalo, 1953,
- Jørn Utzon: Fredensborg lakótelep, 1965.

Valamennyien az organikus építészet nagy tradíciójához tartozó művek és a magyar építészet érdeme, hogy e nagy művészi és emberi kvalitásokkal rendelkező a tradíciót az utóbbi évtizedekben továbbvitte. A magyar organikus építészet mélységében megértette és felkarolta Wright eszméit és erős kapcsolatot épített ki a történelmi és modern korok között. Makovecz Imre fel tudta használni népe múltjának emlékeit és ezzel az építészetet egy nem várt pillanatban megjelenő, népi hagyományokat tartalmazó dimenzióval gazdagította. Ezzel olyan párbeszédet indított, amely megértéshez és testvériséghez vezet. Enélkül a magyar újjászületés nélkül, amely, nyugodtan mondhatjuk, az emberiség örökségének része, a Geo-építészet nem lenne lehetséges, sőt elképzelhetetlen lenne, ezért vagyok hálás az itt jelenlévőknek.

Soraimat azzal az örömteli bejelentéssel zárom, hogy a római La Sapienza Egyetem döntött a Makovecz Imrének odaítélendő Honoris Causa diplomáról, melyet reményeim szerint, 2010. január 20-án fognak neki átnyújtani.”

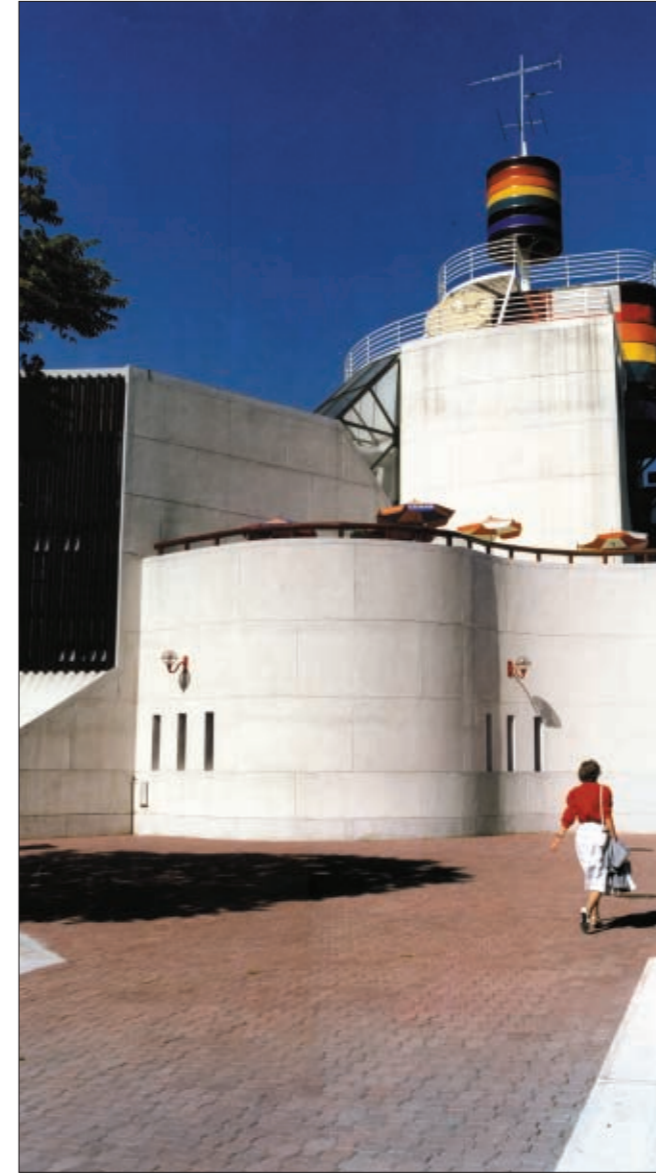
(fordította Haines Olga)

BATA Tibor • Piliscsaba, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Szt. Lujza Kollégium, 1995 • KVADRUM Építész Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotók: Bata Tibor

BEÖTHY Mária • BEÖTHY és KISS Kft., KKE • Budapest, Állatkert, a szarvas-ház rekonstrukciója, új állatház • fotó: Tóth Márton

BODONYI Csaba • Miskolc, Tudomány és Technika háza, 1981 • Tokaj, Hétszőlő Rt. borászat és palackozó, 1992-1997 • BODONYI Építész Kft. • Kós Károly Egyesülés

BODONYI Csaba • Miskolc-Tapolca, Barlangfürdő bővítése, 2002 • BODONYI Építész Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Zsitva Tibor

BLAZSEK Gyöngyvér • bútorok, belsőépítészet, 1980 körül •
fotó: Danka István

CZÉGÁNY Sándor • Budapest, Állatkerti krokodilház rekonstrukciója, 2007 • VÁNDORÉPÍTÉSZ Kft. • Kós Károly Egyesülés

CSERNYUS Lőrinc • szobrász: SCHRAMMEL Imre • Herend, Porcelánmanufaktúra bejárati épület, 1994-1998 • TRISKELL Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Szántó Tamás

CSERNYUS Lőrinc • Csenger, általános Iskola és művelődési ház, 1989-1992 • TRISKELL Kft. • kivitelező: FARKAS Miklós (KKE) • fotó: Csernyus Lőrinc

CSETE György • munkatárs: DULÁNSZKY Jenő • Orfű, forrásház, 1970-1974 • fotó: Panyik István

CSETE György • Halásztelek, Árpád-házi Szent Erzsébet templom, 1976-1982 • munkatárs: DULÁNSZKY Jenő • fotó: Bujnovszky Tamás

CSETE György és DULÁNSZKY Jenő • Beremend, a megbékélés temploma • fotó: Zsitva Tibor

CSETE György, SÁNTA Gábor • Balatonszentgyörgy, Gulyacsárda, 1984

DÉVÉNYI Sándor • Pécs, egyetemi pinceszobor, 1976 • DÉVÉNYI és Társa Építésziroda Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Dévényi Sándor

DÉVÉNYI Sándor, HALAS Iván • munkatársak: BARANYAI Bálint, PAPP László, ROFRITS Nándor, SALAMIN Pál • Barcs, Gyógyfürdő és rekreációs központ, 2006 • DÉVÉNYI és Társa Építésziroda Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Dévényi Sándor

DEÁK László • Zalaszentgrót, fürdő, 2008 • fotó: Zsitva Tibor

DOBROSI Tamás • Felcsút, Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia, 2008-2009 • belsőépítész: SNOPPER Zsuzsa • MAKONA Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Dobrosi Tamás, Tóth Márton

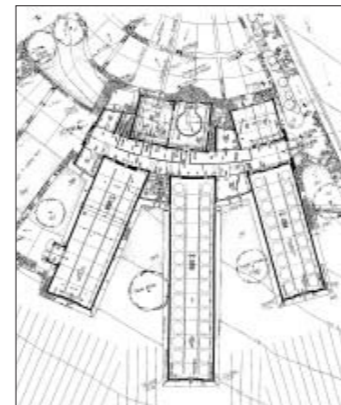
Martin DRAHOVSKÝ, SIMKÓ Pál • Ravatalozó, Košice (Szlovákia), 1996 • Martin DRAHOVSKÝ ravatalozó, Valaliky (Szlovákia), 2000

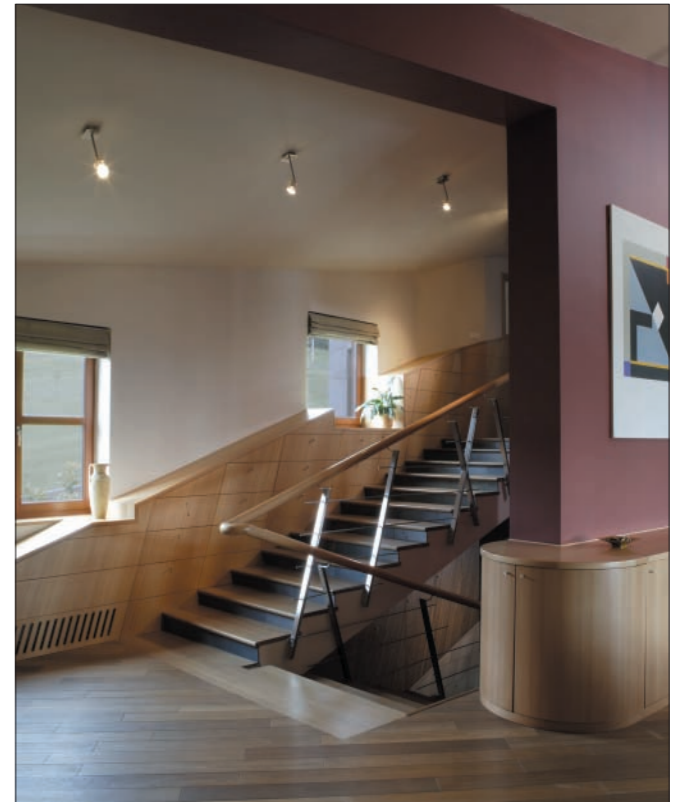
ENGELMANN Tamás • Nagykovácsi, Asztalos-ház • fotó: Balogh Tamás

EKLER Dezső • Mezőzombor, Disznókő Rt. borászat, 1993-1995 • fotó: Boldizsár Zoltán, Mészáros István

EKLER Dezső • Szentendre, Leitner-ház, 2005 • fotó: Tulok András

ERDEI András • Velem, népművészeti alkotótábor épületei, 1979-1983 • fotó: Erdei András

ERHARDT Gábor • Mád, Szilvás-fürdő, 2004-2007 • AXIS Kft. • kert: VINCZE Attila, PAGONY Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Erhardt Gábor

ERTSEY Attila • Budapest, családi ház, 2008 • KÖR Építész Stúdió Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Maklár Zoltán

ESZTÁNY Győző • Csíkmindszent, művelődési központ, 2006 • Erdélyi Országépítő Kós Károly Egyesület • fotó: Esztány Győző

FÁBIÁN-RIGÓ Tamás • Budapest XII., családi ház • fotó: FÁBIÁN-RIGÓ Tamás

FERENC Attila • Szentendre, családi ház, 2006 • VÁNDOR-ÉPÍTÉSZ Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Ferencz Attila

FERENCZ István • Miskolc-Avas, római katolikus egyházi épületegyüttes, 1988-2000 • fotó: Hajdú József

FERENCZ Marcel • Bodrogkeresztúr, Hun-fürdő, 2003
fotó: Bujnovszky Tamás

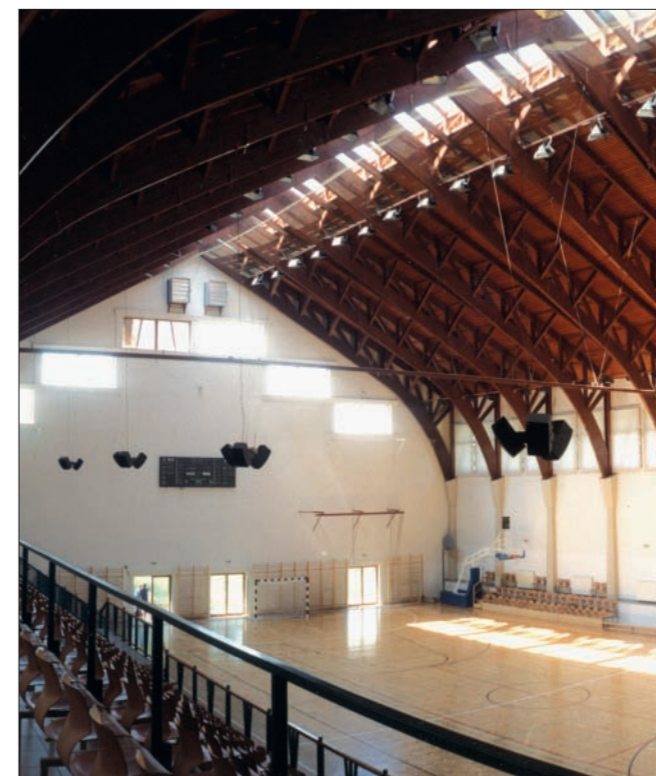

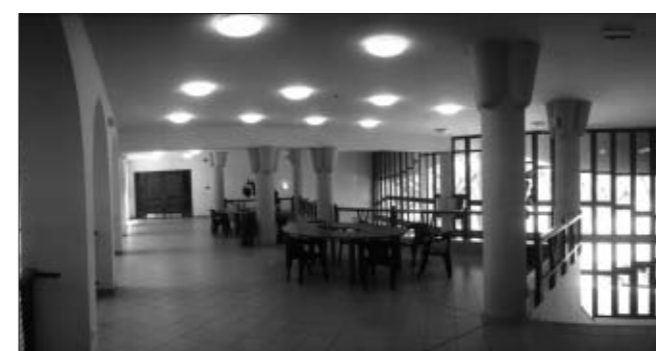
FÜZES Antal • Keszthely, Abbázia-szálló

Anthony GALL • Erdőbénye, Béres Rt. borászata • munkatársak: PINTÉR Tamás János, CSABA Kata • belsőépítész: MAGYAR Éva, PAZÁR Béla • fotó: HARIS László

GERENCSÉR Judit • Makó, gimnázium bővítése és tornacsarnok, 1999-2000 • MAKONA Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Szántó Tamás

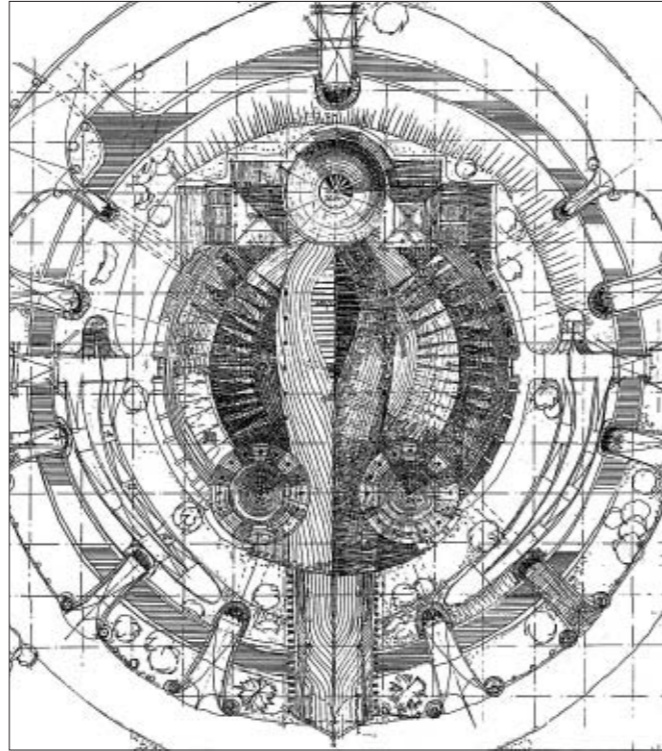

GRÁTZ Antal • Buzsák, ravatalozó, 2005-2007 • Gyugy, ravatalozó és urnafal, 2005 • fotó: Grátz Antal

HALAS Iván • fent: Érd, Marsovszky-ház, 2005; lent: Érd, Szily-ház, 2006 • DÉVÉNYI és Társa • Építésziroda Kft. • Kós Károly Egyesülés

HAYDE Tibor Ervin • Tápiószentmárton, Atilla mondabéli palotája, (Rádics Tamással), 2007-2009

HEGEDŰS Zsolt • Kísérleti dombházak, 1992-2009 • fotó: Beliczay László, Hegedűs Zsolt

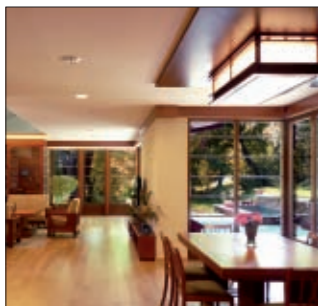

HEIL Tibor • Budajenő, családi ház, 2002

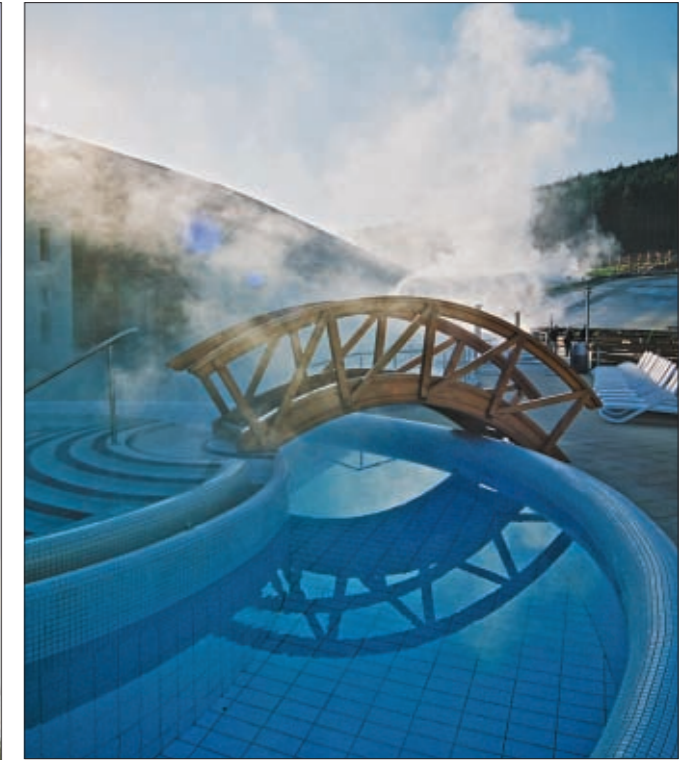
HELYES Gábor • Budapest, XII. Elek-ház, 2003-2008 • munkatárs: Stingovics Balázs, belseépítész: Snopper Zsuzsa • fotó: Hajdú József

HORVÁTH Zoltán • Ócsa, általános iskola, 2001 • TRISKELL Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Horváth Zoltán

JANKOVICS Tíbor • munkatárs: ÁLMOSDI Árpád • Badacsony-örs, szőlőhegyi kápolna, 1996

JANKOVICS Tíbor • Egerszalók, fürdő, 2007-2009 • fotó: Zsitva Tíbor

JÁNOSI János • Budapest II., családi ház • KVADRUM Építész Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Tóth Márton

JAKAB Csaba • Jósvafő, Baradla-barlang fogadóépület, 2007 • fotó: Jakab Csaba

KŐSZEGHY Attila • Debrecen-Pallag, családi ház, 2008-2009 • KŐSZEGHY Építészeti Bt. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Kőszeghy Attila

KÖLÖNTE Zsolt • Tihany, nyaraló, 1976 • fotó: Gerle János

KRAVÁR Ágnes • Piliscsaba, 48 lakásos lakótelep, 2005 • munkatársak: Örfi József, Bán Zoltán, Benyó Géza, Tóth Márton • PARALEL Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Zsitva Tibor

KRIZSÁN András • Révfülöp, strandbejárat és öltözők, 2007 • KÖR Építész Stúdió Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Krizsán András

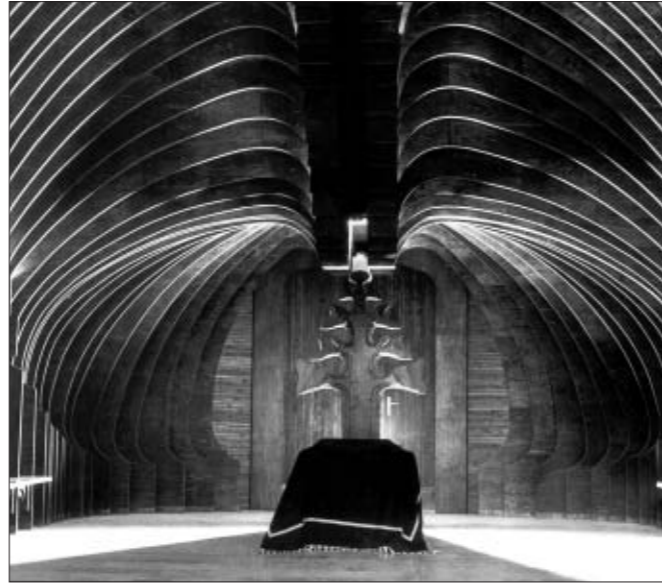

KULI László • Budajenő, tornacsarnok, 2008 • Budajenő, ravatalozó, 2008 • VÁNDORÉPÍTÉSZ Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Kuli László

LITKEI Tamás • Szombathely, Waldorf-Óvoda, 2006-2008 • Kós Károly Egyesülés • fotó: Litkei Tamás

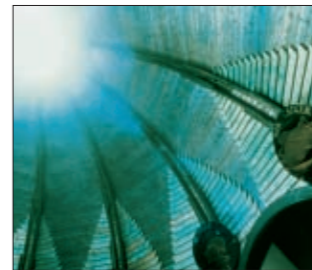

MAKOVECZ Imre • Budapest, Farkasrét, temető, ravatalozó, 1975-1977 • Visegrád, Mogyoró-hegy kemping, fogadóépület, 1978-1979 • Dobogókő, síház 1980 • fotó: Sáros László

MAKOVECZ Imre • Velence, Cápa vendéglő, 1964 • Szekszárd, Sió étterem, 1965 • Tatabánya, Csákányosi csárda, 1968

MAKOVECZ Imre • Visegrád, Mogyoró-hegy, Erdei Művelődés Háza, 1983-1988 • MAKONA Tervező Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Csák Miklós, Gerle János

MAKOVECZ Imre • Paks, római katolikus templom, 1986-1991 • belsőépítész: Mezei Gábor • MAKONA Tervező Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Geleta László, Tóth Márton

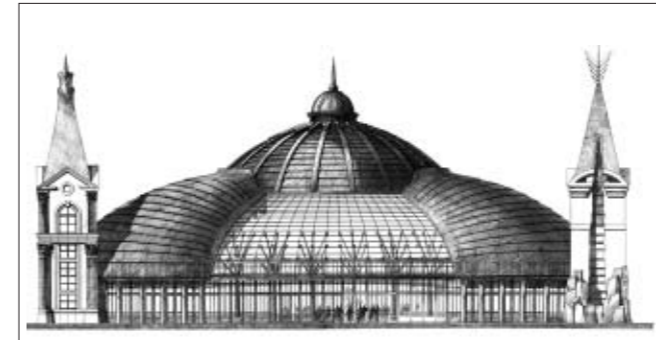
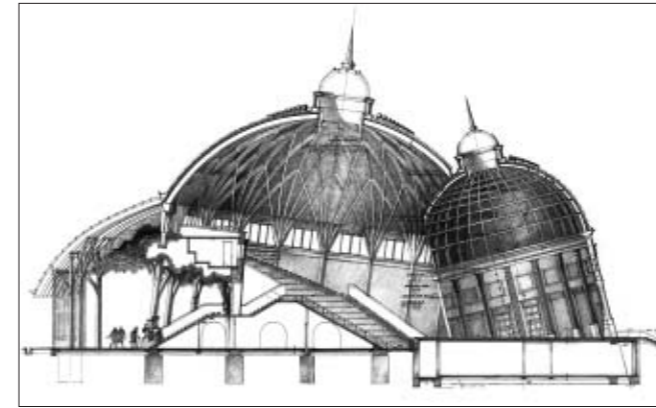

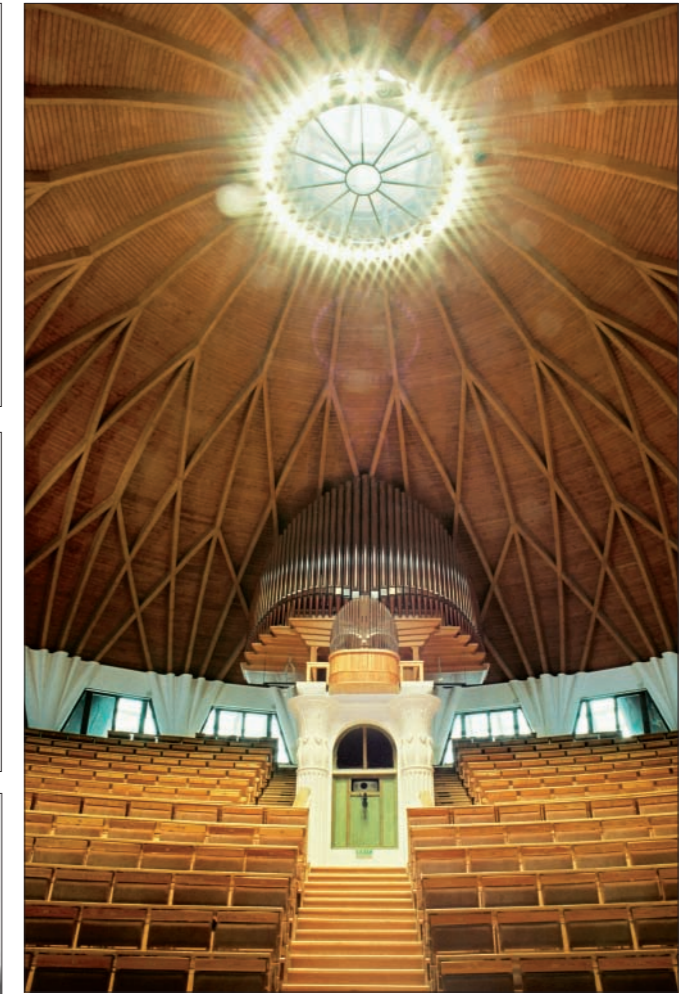
MAKOVECZ Imre • Sevilla, EXPO magyar pavilon, 1991-1992 • munkatársak: Csernyus Lőrinc, Siklósi József, Turi Attila • belsőépítész: MEZEI Gábor • MAKONA Tervező Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Geleta László

MAKOVECZ Imre • Kolozsvár, református templom, 1994-2008 • munkatárs: MÜLLER Csaba • MAKONA Tervező Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Müller Csaba

MAKOVECZ Imre • Piliscsaba, Pázmány Péter Katolikus Egyetem auditórium, 1995-2001 • munkatársak: BATA Tibor, JÁNOSI János, ZSIGMOND László; belsőépítész: MEZEI Gábor • MAKONA Tervező Kft., kivitelező: BAUSYSTEM Kft.; kert: PAGONY Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotók: Gerle János, Szántó Tamás, Zsitva Tibor; légifelvétel: Geleta László

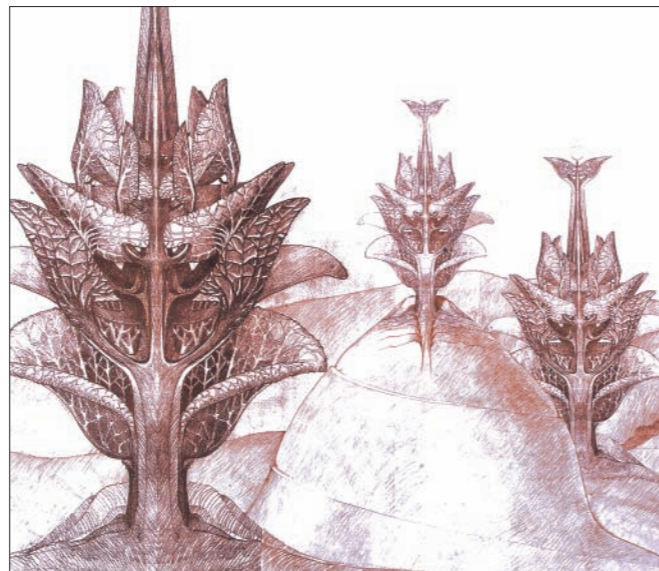

MAKOVECZ Imre • Eger, Városi sportuszoda, 1993-2000 •
MAKONA Tervező Kft., kivitelező: **BAUSYSTEM Kft.** • Kós
 Károly Egyesülés • fotók: Geleta László, Gerle János

MAKOVECZ Imre • Atlantiszi épületek (Velencei biennálé,
 2000) • **MAKONA Tervező Kft.** • Kós Károly Egyesülés

MÁRTON László Attila • mester: **SALAMIN Ferenc** • Mád, Gaál
 vendégház, 2002-2003 • **AXIS Építésziroda Kft.** • Kós Károly
 Egyesülés • fotó: Márton László Attila

MEZEI Gábor • Piliscsaba, Pázmány Péter Katolikus Egyetem,
 2000 • Százhalombatta, római katolikus templom berendezé-
 se • építész: Makovecz Imre • fotó: Mezei Gábor, Zsitva Tibor

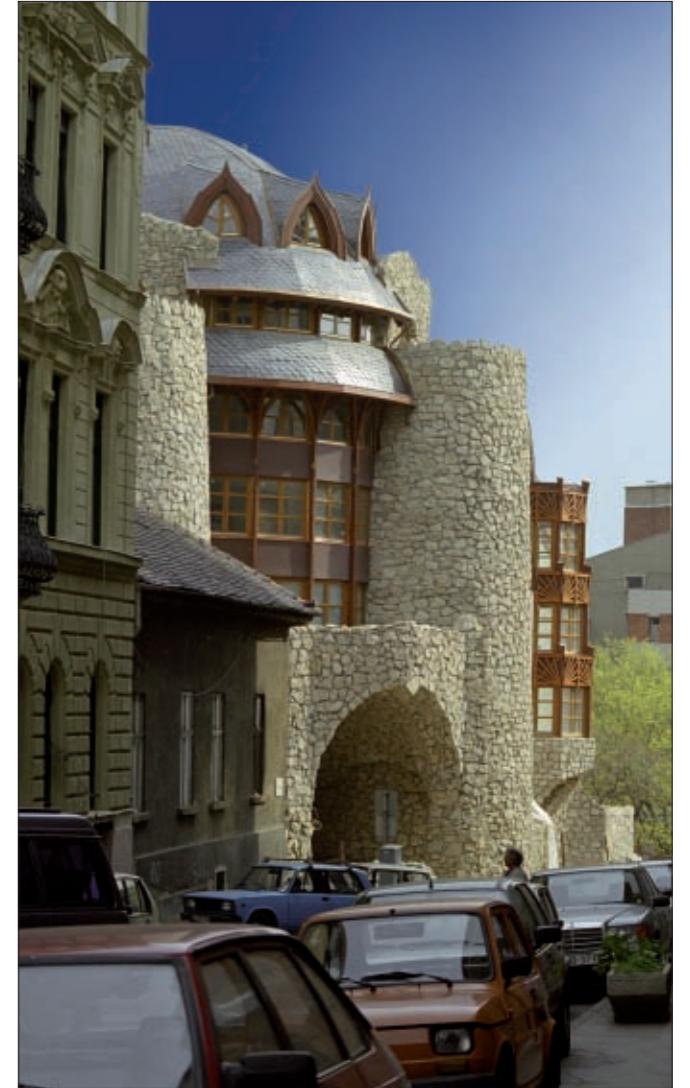
MÜLLER Csaba • munkatárs: Kancsár Beatrix • Kolozsvár (Románia), családi ház, 2005-2008 • Kós Károly Egyesülés • fotó: Müller Csaba

NAGY Ervin • Sárospatak, lakóház, 1984-1986 • A háttérben Bodonyi Csaba, Ferencz István, Kravár Ágnes és Makovecz Imre lakóházai • fotó: Nagy Ervin, Sáros László, Varga Norbert

NAGY Ervin • Letenye, könyvtárpavilon, 1985-1987 • fotó: Nagy Ervin

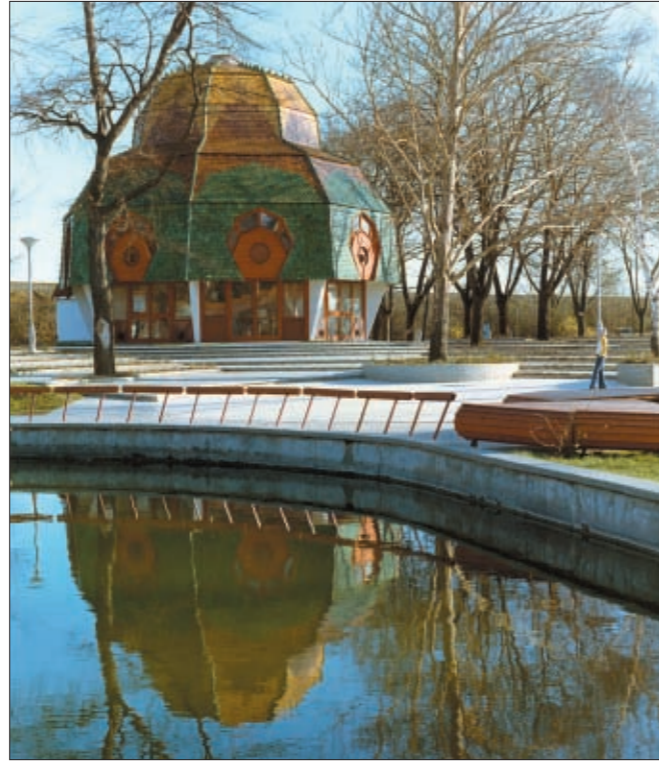

NAGY Ervin • Budapest, I. Hattyú-ház, lakó- és üzletház, 1987-1998 • fotó: Sáros László, Zsitva Tibor

NAGY Tamás • Dunaújváros, evangélikus templom, 1992-1996
• fotó: Hajdú József

OLTAI Péter • Pécs, Balokány-liget, ifjúsági ház, 1974 • fotó: Oltai Péter

ORTUTAY Tamás • Budapest II., családi ház, 1980-2009 • munkatársak: Maros Tamás, Hámori Judit, Juhász Kálmán • fotó: Bujnovszky Tamás

PÁSZTOR Péter • Lónyabánya, Szlovákia, római katolikus templom, 1993 • fotó: Erhardt Gábor

RÁCZ Zoltán • Ebes, református templom, 1994 • fotó: Máthé András

ROBOGÁNY Andrea • családi ház, Balatonakarattya 2005 • családi ház, Nógrádverőce, 2008 • KVADRUM Építész Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Varga Csaba

ROSTÁS László • Miskolc, Felsőváros, református templom, 1996-2009 • fotó: Rostás László

RUDOLF Mihály • Miskolc, Kohányi-ház, 2002-2007 • munkatársak: Szamosi Endre, Kovács Ágnes, Nemes Bertalan • HADAS Műterem Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: F. Tóth Gábor

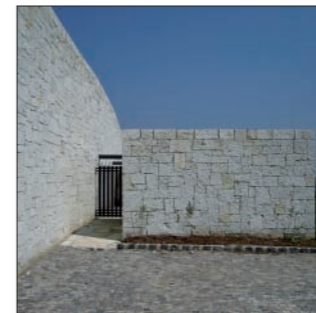
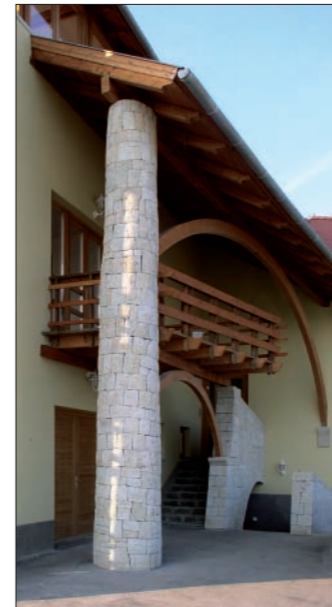

SALAMIN Ferenc • Szerencs, általános iskola bővítése, 1988-1993 • AXIS Építésziroda Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Szentiváni János

SALAMIN Ferenc • Érd, Fodor-ház, 1995 • Budakeszi, Kelemen-ház, 1998 • AXIS Építésziroda Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Kiss Antal

SALAMIN Ferenc • Tarcal, Majoros borház, 2002-2005 • munkatárs: Salamin Miklós • Bodrogkisfalud, Patrícus borház, 2003-2007 • munkatárs: Erhardt Gábor, Salamin Pál • AXIS Építésziroda Kft. • kert: VINCZE Attila, PAGONY • Kós Károly Egyesülés • fotók: Bakos Zoltán, Mészáros József, Salamin Ferenc

SALAMIN Ferenc • Szerencs, Világörökségi terület kapu és fogadóépülete, 2005-2006 • munkatárs: Salamin Pál • belsőépítés: Jakab Csaba • AXIS Építésziroda Kft. • kert: Vincze Attila, PAGONY • Kós Károly Egyesülés • fotó: Szentiváni János

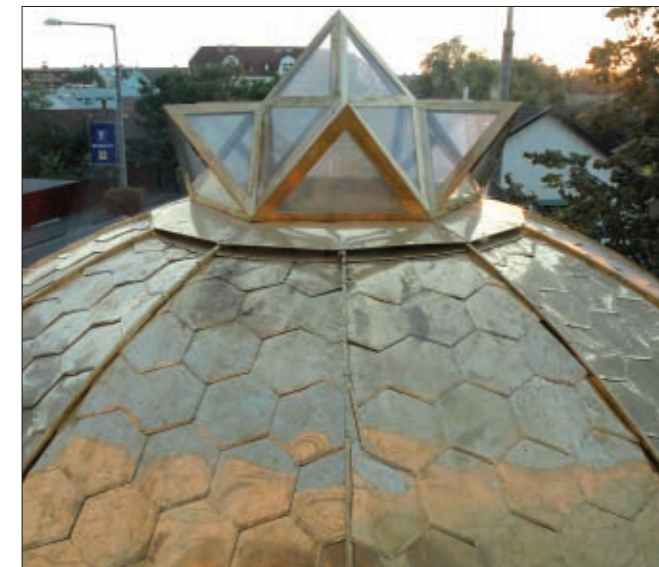
SÁROS László • Gyula, Höförrás Hotel és gyógyfürdő, 1983-1990 • munkatársak/collaborators BORZSÁK Lilla, TELEKI Éva • SÁROS és Társa Építésziroda Bt. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Sáros László

SÁROS László • Szántód, társasüdülő, 2002-2003 • SÁROS és Társa Építésziroda Bt. • SÁROS és Társa Építésziroda Bt. • Kós Károly Egyesülés • fotók: Sáros László

SÁROS László • Jászberény, könyvtár (volt zsinagóga átalakítása), 2004-2005 • SÁROS és Társa Építésziroda Bt. • Kós Károly Egyesülés • fotók: Sáros László

SUGÁR Péter • Tolcsva, Oremus borászat, 2007

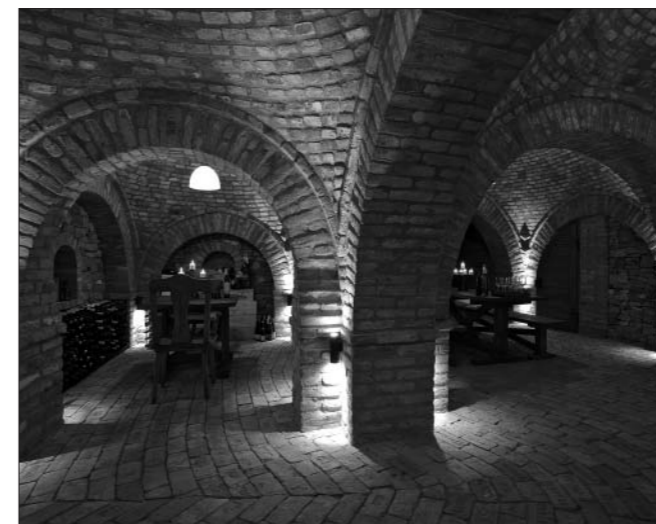
SZENTESI Anikó • Budapest, Nógrádverőce, Milleniumi harangtornyok, 2000 • Visegrád, erdei szanatórium, 1996 • PARALEL Kft. • Kós Károly Egyesülés

SZAUER Tibor • Kaba, Művelődési ház, 1969

SZÚCS Endre • Csupak, szőlőhegyi ház helyreállítása és bővítése, 2007 • munkatársak: Sallós Csaba, Heimann Ferenc • MÉRMŰ Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Szűcs Endre

SZÚCS Endre • Balaton-felvidéki épületek, 2006–2006 • munkatársak: Sallós Csaba, Heimann Ferenc • MÉRMŰ Kft. • kivitelező: KOMÁRI Tamás • Kós Károly Egyesülés • fotó: Szűcs Endre

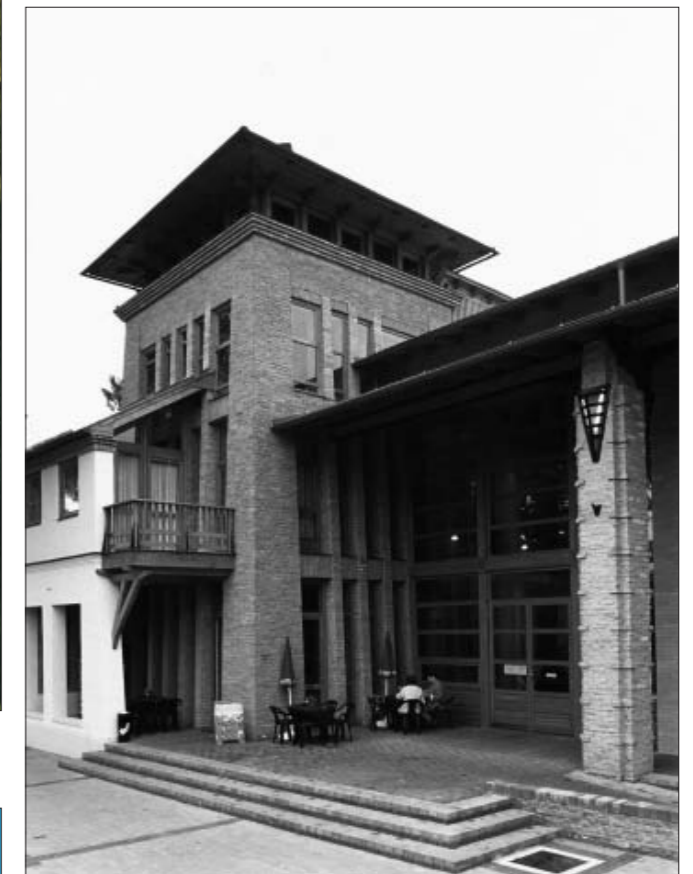
TURI Attila • Pilisszentlászló, hétvégi ház, 2000 • TRISKELL Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Szántó Tamás, Turi Attila

TABA Benő • Miskolc, Bükk Nemzeti Park, keleti kapu és fogadóépület, 1984 • fotó: Taba Benő

TURI Attila • Lajosmizse, Városháza, 2005 • TRISKELL Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Turi Attila

TURI Attila • Lajosmizse, művelődési ház, 1998 • munkatárs: Farkas Erzsébet • TRISKELL Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Szántó Tamás

TAMÁS Gábor • Debrőd, templom, szerkezeti rekonstrukció, 2006 • fotó: Tamás Gábor

TUSNÁDY Zsolt • Nagykovácsi, családi ház, 2004 • AXIS Építésziroda Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Tusnády Zsolt

UNITEF-CÉH • HUNYADI Mátyás, dr. KISBÁN Sándor (CÉH) • Budapest, Mo Megyeri híd 2006-2009 • UNITEF-83 Zrt. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Horváth Barnabás, Spisák Attila

VARGA Csaba • Budapest III., családi ház, 2005 • AXIS Építésziroda Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Maklár Zoltán

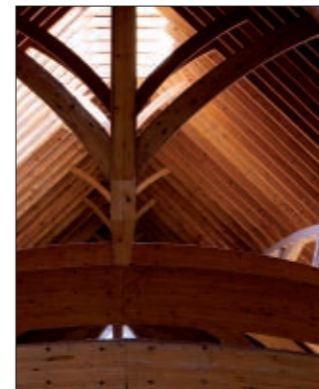
VINCZE László • Csenger, tornacsarnok, 1986-1992 • fotó: Vincze László

ZSIGMOND László, EKLER Dezső, BATA Tíbor • Veresegyház, idősek otthona, 1991-1995 • Belsőépítész: RÖTH Renáta • KVADRUM Építész Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Bujnovszky Tamás

ZSIGMOND László • Veresegyház, általános iskola, 1999-2003 • belsőépítész: ZSIGMOND Ágnes • KVADRUM Építész Kft. • kivitelező: BAUSYSTEM Kft. • kert: BUELLA Mónika, PAGONY • Kós Károly Egyesülés • fotó: Bujnovszky Tamás

ZSIGMOND Ágnes • Budapest, családi ház, belsőépítész, 2005 • KVADRUM Építész Kft. • Kós Károly Egyesülés • fotó: Bujnovszky Tamás

Vályogfalú házak • **FÜZES Antal**, Dobogómajor 2002 (legfelül) • **KRUPPA Nándor**, Csersegtomaj 1990-1994 (középen) • **RÁCZ Tamás**, Csersegtomaj 1990-1994 (lent) • fotók: Zsitva Tibor

A kiállítási anyag összegyűjtésének nehézségei, vagy megfelelő minőségű képanyag hiánya miatt több alkotó művei kimaradtak a kiállításból, noha szerettük volna őket bemutatni. A katalógusban csupán jelzés-

szerűen, egy-egy képpel soroljuk fel a Kós Károly Egyesülés valamikori vagy mai tagjai, illetve a hozzá közel álló építészek közül azokat, akik végül nem szerepeltek a kiállításon.

LITOMICZKY Nándor • Európa-udvar, Komárom, Szlovákia

CSÉMY Olivér • családi ház, Szlovákia

TÓTH Vilmos • Magyarkanizsa, Könyvtár és Alkotóház

FARKAS Gábor • Nemesnádudvar, ravatalozó (Popovits Mónikával)

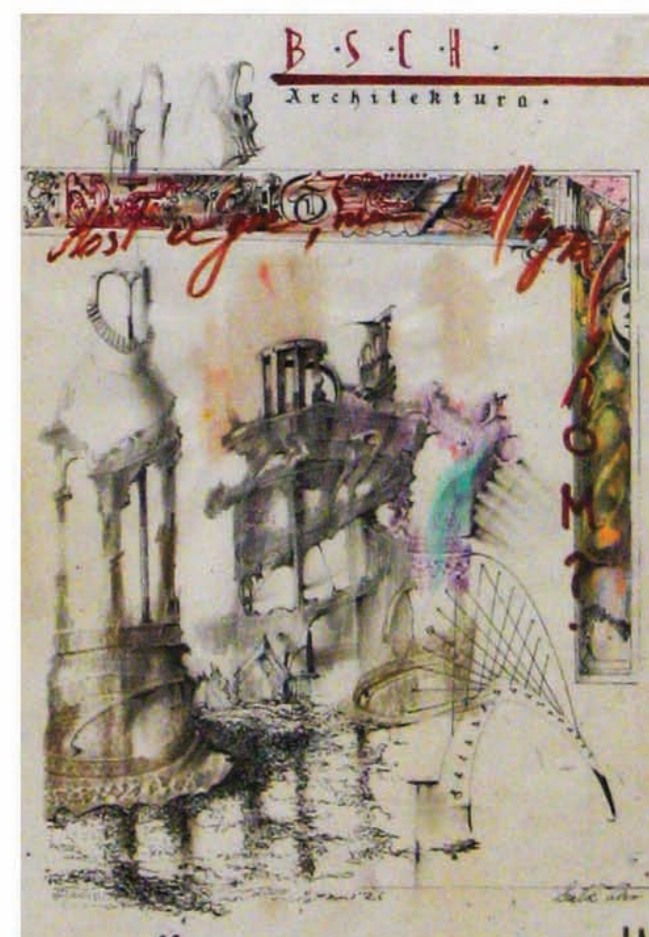
LŐRINCZ Ferenc • Fonyód, Vodicska-ház (munkatárs: Sziklai Ákos, kivitelező: Lomnici és Társa Kft.), 1993-95

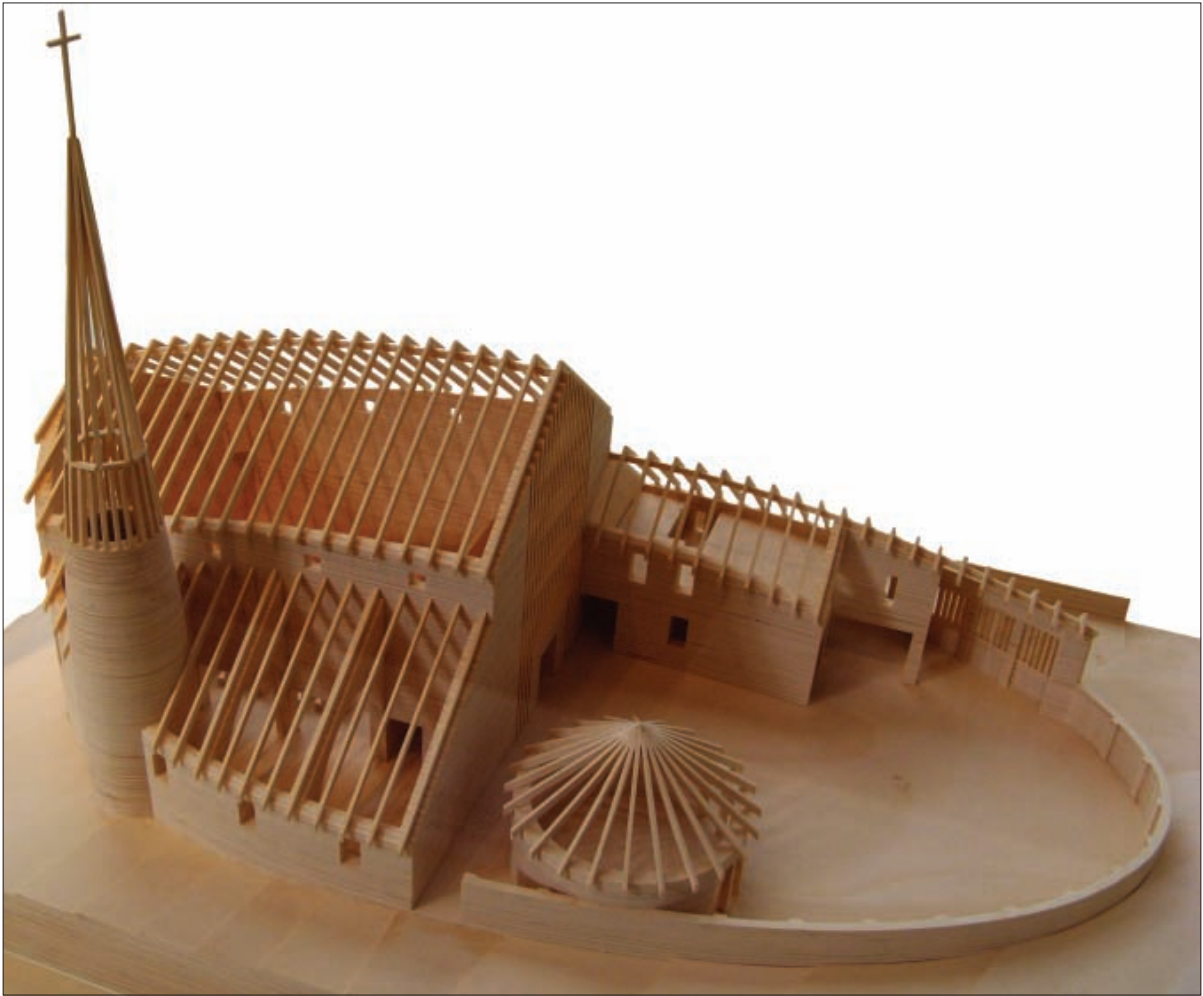
A kiállítás nyitó terme az előzményekkel: Huszka József, Lechner Ödön, Medgyaszay István és Kós Károly művei, valamint Gaudí és Wright tevékenységét idéző fotók. A terem másik oldalán volt látható a Goetheanum modellje és fényképei; a népi építészet emlékeit bemutató felvételek alatt pedig Lajta Béla és Toroczkai Wigand Ede egy-egy széke.

A magyarországi szerves építészet előzményei – az egyes építészek, építészcsoportok esetében különböző mértékben – a népi építészet gondolkodásmódjában és formanyelvében, az antropozófia szellemiségében, a középkori kisvárosi kultúra megidézésében, a természetben működő erők formaképzésében találhatók meg. A kiállításon a népi kultúra, a magyar századfordulós építészet és néhány, az építészettörténet alakulására nagy befolyással bíró mester alkotásait mutatjuk be jelzésszerűen.

A külföldi példák a magyar élő építészetet szellemileg vagy formailag befolyásoló nagy elődököt, illetve azokat a kortársakat idézik, akik a világ más tájain, esetenként minden informális kapcsolat nélkül, hasonló felfogásban alkotva hasonló építészeti eredményekhez jutottak. Jelenlétük e kiállításon a magyar élő építészetet mint egy nemzetközi áramlat kivételes jelentőségű részét szeretné láttatni.

SZALAI TIBOR (1958-1998) • Brettschneider-architektúrák, 1994 körül

Nagy Tamás: Dunaújváros, evangélikus templom • Makovecz Imre: Eger, városi uszoda

